

Apare cu sprijinul Primăriei sectorului 2 București, primar Neculai Onțanu

Luceafărul

de dimineață

Seva (dez)

Săptămânal de cultură al Uniunii Scriitorilor din România

Nr. 14 (886), Miercuri, 13 mai 2009, 16 pagini. Preț: 3 lei

IOAN BUDUCA:

După zece ani

GABRIEL CHIFU:

**Cum se vede
Țara?**

IOLANDA MALAMEN:

**Dialog cu
Matei Vișniec**

DAN MIRCEA CIPARIU:

**Interviu cu
Traian T. Coșovei**

LEO BUTNARU:

**Traduceri din
poezia rusă**

BOGDAN GHIU:

**Genealogii
ale post-
comunismului**

SORIN LAVRIC:

**Greșeli și
umilințe**

DARTS:

**Domnul Stelian
rămâne de
lemn-Tănase**

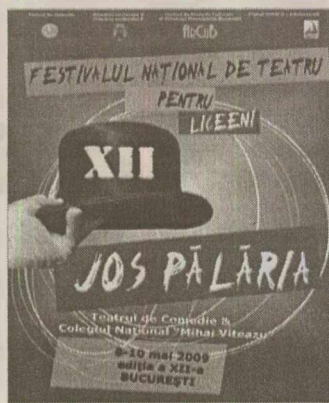
În numărul viitor:
Un interviu cu Bogdan SUCEAVĂ

De Ziua Adolescentului

Duminică, 10 mai 2009, de la ora 16.30, la Sala Studio a Teatrului de Comedie din București, au fost decernate premiile celei de-a douăsprezecea ediții a Festivalului Național de Teatru pentru Liceeni Jos Pălăria. Inițiat și coordonat de George Mihăiță, directorul Teatrului de Comedie din București, Jos Pălăria a adus anul acesta în concurs 15 trupe de liceeni din Alexandria, Bârlad, Botoșani, București, Timișoara și Târgu-Jiu. Au fost prezentate 17 spectacole cu adaptări după texte clasice și moderne de I. L. Caragiale, A. P. Cehov, Slavomir Mrozek, Mihail Sebastian, Marin Sorescu, Ion Băieșu, Matei Vișniec sau Horia Gârbea. Din juriul condus de scriitoarea și jurnalista Gabriela Hurezeanu fac parte doi foști laureați ai edițiilor trecute ale festivalului, regizorul Răzvan Diaconu și studentul la regie Vlad Cristache, alături de scriitoarea Cornelia Maria Savu și de regizoarea Teodora Câmpineanu. Organizatorii festivalului au fost Clubul UNESCO-Adolescenții, ArCub, Primăria sectorului 3 București, cu sprijinul BCR.

Premiile Jos Pălăria sunt acordate prin tradiție de Ziua Adolescentului, în cadrul unui eveniment multimedia. Patru vedete ale Comediei bucureștene, Emilia Popescu, Tudor Chirilă, Mirela Zeța și Mihai Benedec, au fost invitații de onoare ai Galei Jos Pălăria și au decernat premiile laureaților acestei ediții. Gala Jos Pălăria a fost, de altfel, unul dintre subiectele ediției speciale ale emisiunii „Duminică în familie” de pe Antena 1. Emisiunea Mihaelei Rădulescu a fost dedicată sărbătoririi a 10 ani

de când Legea privind instituirea Zilei Adolescentului a fost votată de Parlamentul României.

PALMARES JOS PĂLĂRIA 2009: Premiul special Adolescenții: Cercul de Teatru LUCEAFĂRUL al Clubului Copiilor sector 5 București, pentru spectacolul *Chat* după Enda Walsh.

Premiul special pentru cel mai bun cuplu comic – Trupa de teatru „Dor fără sațiu” a Liceului teoretic „Dimitrie Bolintineanu” din București, pentru rolurile din *Insula lui Sancho* – text adaptat după Cervantes de Ada Milea.

Premiul pentru cel mai bun actor în rol secundar – Alexandru Konyar, din trupa The Hooleelogs, Timișoara, pentru rolul spectacolului *În largul mării* după Slavomir Mrozek.

Premiul pentru cea mai bună actriță în rol secundar – Cristina Ceaușu din trupa Okaua a Liceului Teoretic A. I. Cuza, București, pentru rolul din spectacolul *LSD* după David Pope.

Premiul pentru cel mai bun actor în rol principal – Cătălin Andrei, din trupa The Hooleelogs, Timișoara, pentru rolul din spectacolul *În largul mării* după Slavomir Mrozek.

Premiul pentru cea mai bună actriță în rol principal – Miruna Andrea Roșu, din Cercul de Teatru LUCEAFĂRUL al Clubului Copiilor sector 5 București, pentru rolul din spectacolul *Chat* după Enda Walsh.

Premiul pentru cea mai bună regie – Iany Panait Orpheus din Colegiul Național Mihai Viteazul, București, pentru spectacolul *Leonida XXI* de Horia Gârbea.

Premiul FestCo se acordă trupei Atelierul de Teatru din Colegiul Național „Mihai Eminescu” din Botoșani, pentru spectacolul *Școala lui Gufi* după Matei Vișniec.

Premiul pentru cel mai bun spectacol se acordă trupei The Hooleelogs a Colegiului Național C.D. Loga din Timișoara, pentru spectacolul *În largul mării* după Slavomir Mrozek.

„Am pariat mereu pe adolescenți. Am pariat pe o stare și, mai ales, pe comunicarea pe care o propune această stare. Meseria mea de actor mi-a oferit multe. Cu Festivalul Jos Pălăria am vrut să ofer și eu o scenă de exprimare adolescenților. Adică celor cu care pot face schimb permanent de entuziasm! Vă invit să sărbătorim prin acest festival al sufeletelor curate Ziua Adolescentului!”, a declarat cu acest prilej George Mihăiță, inițiatorul și coordonatorul Festivalului.

Revista revistelor

EX-PONTO începe anul în martie cu un număr triplu 1 (22), veritabil almanah literar, ca de obicei. Veți găsi poezie de Liviu Ioan Stoiciu, Cassian Maria Spiridon, Ioan Radu Văcărescu și alții, proză de Dan Perșa, Constantin Novac, Constantin Coroiu, traduceri și eseuri (Ileana Marin, Angelo Mitchevici, Doris Mironescu, comentarii critice (N. Rotund despre *Istoria* lui Mircea Ghiulescu, C. Miu despre *Personajele în absența în teatrul lui Caragiale*, subiect foarte interesant, Geo Vasile la cronica literaturii străine) și multe alte pagini docte și/sau inspirate. Partea de ilustrație cuprinde reproduceri color ale unor frumoase lucrări de Karl Robert Perko, pictor născut în 1944 la Arad, trăitor la Mangalia, emigrant în Germania în 1990 și revenit de curând la malul Mării Negre. *Ex Ponto* este o revistă de citit.

Revista de cultură **ATENEU**, la nr. 4 pe 2009, aprilie, începe cu un comentariu elogios al lui Antonio Patraș la debutul lui Adrian Jicu. Acesta a publicat un prim volum despre Dinastia Sanielevici

Stimate domnule Horia Gârbea, Subsemnatul CORIN BIANU, urmare menționării numelui meu (literar) în revista *Luceafărul de dimineață* nr. 12 (884)/27.04.09, vă solicit ca în baza dreptului la replică, practicat de prestigioasa dvs. revistă, să publicați o scurtă precizare...

În mod cu totul derutant pentru unii ipochimeni (ca să vă copiezi limbajul de epocă) ai zilelor noastre, nu am publicat nici măcar un cuvânt de elogi despre Nicolae Ceaușescu (în versuri sau în proză!) și nu am fost discriminat totuși, în nici un fel. Nu i-a obligat nimeni pe scriitorii să publice elogi la adresa dictatorului, au făcut-o ei din servilism sau pentru a-și menține privilegiile de nomenclaturisti.

Referindu-mă la imnul care v-a iritat, sunt mândru că țara mea a fost admisă în Uniunea Europeană și astfel, noi, românii, am progresat și progresăm, chiar dacă mai lent și cu pași mai mărunți decât ceilalți europeni, devenind totodată și eu cetățean al federației continentale. Pentru U.E. (ca și pentru

Ateneu, umbrit de-un cer prea greu

și Prințul Henric, criticul uitat. Adrian Jicu însuși scrie o pagină interesantă despre *Intermezzo 2* de Marin Mincu. Mult mai puțin ofertantă este cronica unei criticese recente, Claretta-Elena Brebu, care laudă un „minunat volum” (?) de versuri, *Timpurile mării*, de Iulia Băcăroiu și Andreea Alta Mihărtescu, poete obscure care scriu jalnic: „e crin-cen întunericul pe mare”, „auzi cum bate frica-n porți de noapte”, „te voi umbri cu cerul cel mai greu”. Pentru aceste locuri comune exasperante, domnișoara Brebu abia își găsește superlativetele. Cîteva pagini mai departe, îl întâlnim pe Dan Perșa care scrie despre „Canonul Simuț”, un interviu cu Nora Iuga, un eseu de Vasile Spiridon despre Petre Stoica. Unde să înțeleagă cititorul că este adevăratul Ateneu: în articolele serioase și echilibrate sau în delirurile Clarettei și în poemele aberante ale Violetei Savu („bărbatul, căruia i-am atins/ cu degetele – cu versurile albe – cu buzele/ fremătînde sexul (...) ieri a rostit dureroase cuvinte. Din vocea lui lipsea/ timbrul altădată de sirinx”)?? Adică vocea de nai, ca să fie clar. La revista revistelor, cronicarul Ateneului

care semnează „Lec-Top” (ce calambur inspirat, nu?) pretinde că se referă, cu o lună întârziere, la „Luceafărul nr. 6 din 18 martie”. De fapt, articolașul este despre „Luceafărul de dimineață”, combină aleator mai multe numere, articolul despre Gabriela Melinescu fiind ulterior numărului 6, iar „capul” care ilustrează consemnarea e luat de la *Luceafărul* (seria anterioară), de la începutul anului 1990! După ce că mintea lui e în suferință, Lec-Top își permite să strîmbe din nas că revista noastră ar fi inegală. Îi recomandăm o cură de poezie de Băcăroiu – Mihărtescu – Savu din propriile pagini. Limpește mai ceva decît zeama de varză! (*Hipo*)

Calendar

15.05.1926 - Venera Antonescu
15.05.1933 - Domnica Gârbea
15.05.1938 - Horia Pătrașcu
16.05.1936 - Angela Cișmaș
16.05.1919 - Vasile Iosif
16.05.1938 - Florin Costinescu
17.05.1958 - Ioana Ruxandra Bălan

UEFA!) s-au scris deja imnuri mai înainte de mine.

Drept la replică

Care va să zică:

1. Să înțeleg din atacul revistei pe care o conduceți că această publicație militează pentru autarhism și izolaționism românesc și se constituie portavocea unor partide politice ultraconservatoare?!

2. Folclorul susține că revista *Litere* (care mi-a publicat imnul) a fost atacată (ca și altele), pentru că a găzduit opinii parțial-negative cu privire la opera capitală a criticului literar Nicolae Manolescu, președintele breslei... N-aș vrea să cred că scriitorul Nicolae Manolescu este un Ceușescu mai mic (stăpân doar peste literatură), dar mai rău!...

Asigurându-vă că voi rămâne pe mai departe cititor al revistei *Luceafărul de dimineață*, vă transmit salutul meu de concetățean european.

Corin Bianu

Luceafărul

de dimineață

Revistă de cultură
a Uniunii Scriitorilor din România
Editor: Asociația
LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ

Apare cu sprijinul

TEHNOLOGICA RADION

Str. Dimbovitza nr. 59-61

Telefon: 0372.118.300

Fax: 0372.118.330

Director: DAN CRISTEA
Responsabil de redacție: GELU NEGREA

Redacția:
HORIA GÂRBEA
BOGDAN GHIU
SORIN LAVRIC
IOLANDA MALAMEN
STELIAN TĂBĂRAȘ

Colegii editoriali:
RADU F. ALEXANDRU, GABRIEL CHIFU,
LIVIU CIOCĂRLIE, TRAIAN T. COȘOVEI,
MIHAI ȘORA, CORNEL UNGUREANU

Art director: GELU IORDACHE

Coordonator pre-press: IOANA BACALU
Administrație, difuzare: EUGEN CRIȘAN

Tipărit la CROMOMAN

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ
este membră a Asociației Revistelor,
Imprimeriilor și Editurilor Literare (A.R.I.E.L.)

Adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1
Tel: (021)-312.96.93; Tel./Fax: (021)-212.79.83

e-mail: luceafaruledimineata@gmail.com

www.revistaluceafarul.ro

Banca Română de Dezvoltare -
Sucursala Victoria, București
Cont Lei: RO29BRDE445SV36784884450
Cont Euro: RO25BRDE445SV36784964450

ISSN 2065-7536

Autorii care doresc să fie recenzați în paginile LUCEAFĂRULUI DE DIMINEAȚĂ sunt rugați să expedieze cărțile pe adresa redacției: Calea Victoriei nr. 133, București, sector 1

IMPORTANT! Colaboratorii ne pot trimite materiale doar în format electronic și culese cu semne diacritice!

Reguli generale de corespondență cu redacția:
Manuscrisele nesolicitate și nepublicate nu se înapoiază.
Textele trimise către rubrica Posta redacției vor purta pe plic mențiunea respectivă.

DIFUZARE

Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ poate fi cumpărată de la chioșcurile RODIPET din București și din țară. În București mai poate fi găsită la librăria de la Muzeul Literaturii. De asemenea, se pot face abonamente prin Poșta Română; număr de catalog: 19379
Persoană de contact: Cristii Cristescu; tel.: 0724.285.595

Conform prevederilor Statutului, Uniunea Scriitorilor din România nu răspunde pentru politica editorială a publicației și nici pentru conținutul materialelor publicate.
Revista LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor cuprinse în paginile sale aparține autorilor articolelor.

Contrastele jurnalului

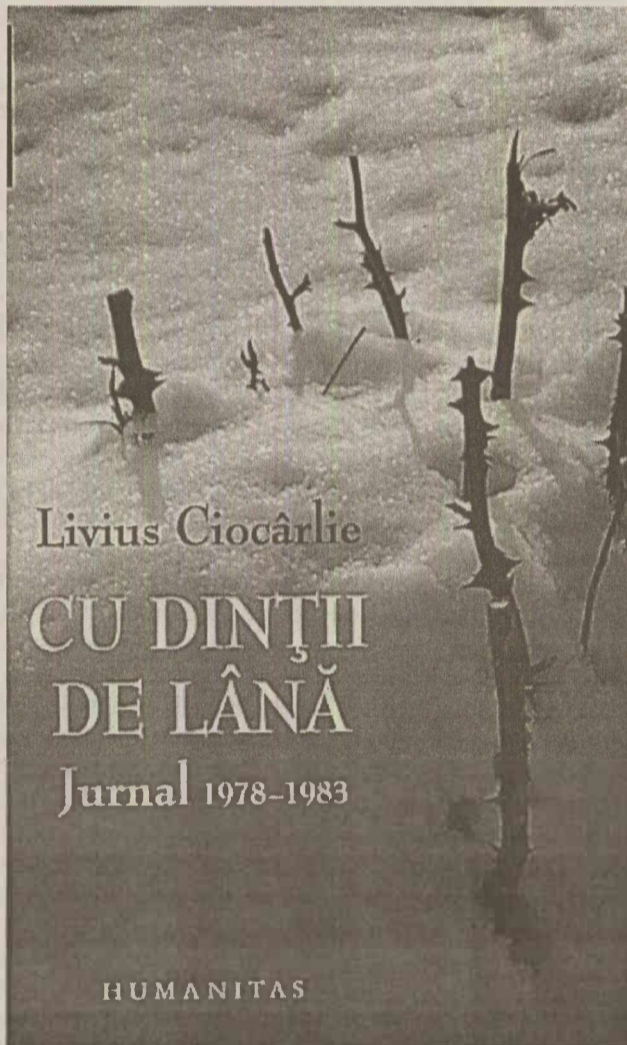
Spre deosebire de alte jurnale, cel scris de Livius Ciocârlie nu insistă aproape deloc asupra relației dintre cel care scrie și obiectul scrierii sale. S-ar fi așteptat, poate, dat fiind că autorul e, cum se știe, critic, teoretician literar, ca acesta să-și presare jurnalul cu remarci de natură „poetică” asupra genului sau asupra vreunui mod specific de abordare. Nimic de această natură, nimic din ezitățile, pertractările ori expunerile de motive care însoțesc de obicei intrarea în subiect. Autorul plonjează în *medias res*: „Încep jurnalul pe șaptezeci și opt”. Atât și nimic mai mult. Trebuie să așteptăm 230 de pagini ca să dăm în text peste o metaforă care ar vrea să declare ce constituie jurnalul pentru autorul său: „Vai de mine, câte am pe cap! Studii, articole, eșaii literare... În așa o vreme, tichie de mărgăritar. Ce ar fi mai bine de făcut știu de mult: nimic. Nu pot să-mi permit, fetele mai au zece ani până când termină, trebuie să îndur. Mă înduioșez de soarta mea, aș vrea să mă spovedesc, n-am cui, pe cine ar interesa? Tare destule de dus. Mă plâng ăștia, ratelui jurnal”.

Așadar, „fratele jurnal”! Firește că această metaforă, care ar exprima fraternitatea autorului cu jurnalul (în genul: „codrul, frate cu românul!”), imaginat acesta ca martor al înduioșării de sine, ca și al plânsului interior, trebuie luată cu doza ei bună de autoironie, așa cum și contextul indică, deși, nu-i mai puțin adevărat că, privite în întregul lor, imaginile confesive ale lui Livius Ciocârlie transmit un teribil sentiment de insatisfacție și de existență răită în răspăr. Alte posibile indicații de lectură ne verticează, în același sens, asupra faptului „cât este de naiv să crezi că afli ceva despre om din ce îți pune el”. Dimpotrivă, se poate continua citatul, omul se citește pe sub rânduri, la fel ca un roman”. Dintr-un alt paragraf, aflăm că autorul n-a mai scris vreme la jurnal („Au trecut luni, parcă ani, de când n-am mai scris aici”), pentru că „nu m-a tras sufletul și fiindcă am fost tot mai mult la vedere, tot mai mult autor”. Citind „pe sub rânduri”, cu alte cuvinte, scrierea jurnalului, pentru Ciocârlie, nu se năpăcește nici cu momentele de succes social, nici cu cele de paradă, când se vede în el „autorul”.

Scriitura de acest tip are de-a face cu „starea de irămițare”, cu oboseala și surmenajul, cu frustarea, neîncrederea și gândul ratării. Ca să-l cităm pe Barthes, ale cărui observații se aplică foarte bine în acest caz, scriitura jurnalului nu răspunde nici unei „misiuni” și nu presupune nicio „pasiune”. Nu într-un mod diferit își percepe Livius Ciocârlie jurnalul său: „Au trecut luni, e mai. Tăbărât de oboșală, de greață și de epoca minunată în care trăim, după două zile de sesiune cu bucureșteni și clujeni, nu mă apuc de nimic, dau peste caietul ăsta, citesc întâmplare, nu-i rău, îmi zic, după câteva pagini am dat un gol, ca atunci când te uiți prea mult la televizor. Poate absența compoziției, mă gândesc. Se îngrămădește, nu se structurează. Ce să se structureze, așa e viața, de când lumea, a omului obișnuit, și a noastră, nimeriți în plină butaforie, și mai și”.

Împărțit cronologic pe ani (1978-1983) și nu pe zile, jurnalul se prezintă, într-adevăr, ca o „întălmire”, ca o avalanșă înspăimântătoare de întâmplări, evenimente, programe, îndatoriri, sarcini, obligații, treburi și ocupații de tot felul cărora personajul confesiunilor trebuie să le facă față. Cum foarte frumos scrie Livius Ciocârlie, „Lumea e tăcută pentru ca oamenii cu suflet să fie ofențați”. Personajul jurnalului, bărbatul trecut de patruzeci de ani, e deopotrivă cadru universitar la Universitatea din Timișoara, critic literar și scriitor (în 1980 e primit în Uniune, iar cartea de proză la care crează în acest interval de timp este evocarea **Un urgtheater provincial**), publicist și colaborator la diverse reviste, în orașul natal și în țară, participant la viața culturală, fiu locuind cu părinții, dar și cap de familie, tată de copii. Astfel Livius Ciocârlie are posibilitatea de a descrie câteva medii și mai multe relații,

printre care și cele de familie, atât de greu de prins și de devoalat. Aici, de pildă, găsim o consemnare care poate să-ți înghețe sângele în vine prin răceala clinică, naturalistă cu care sunt privite raporturile deformate de bătrânețe și de lipsuri dintre părinți: „Au amândoi același medicament străin împotriva sclerozei și numai el e amenințat. Nu le-a rămas decât o sticlucă. După cincizeci de ani de căsnicie fericită, turnându-le, lui îi pune mai puține picături. Când au carne la prânz, își taie bucata mai bună, el vrea să-i dea și din a lui și i se răspunde pe tonul soției devotate: «Lasă, mănâncă tu!»”.

Livius CIOCÂRLIE,
Cu dinții de lână. Jurnal 1978-1983,
Editura Humanitas, 421 de pagini

Pe de altă parte, observațiile aparțin unui spirit fin și delicat, dar și unui înregistrator al omenescului, lucid, pertinent, înzestrat cu umor și cu simțul ironiei și al autoironiei. Pentru acest participant și observator (care refuză să se înregistreze în partid), mediul profesurii se arată scandalos, iar „viața de profesor e ca un ierbar, zilele se presează unele peste altele și se usucă”. Obligațiile de a colabora la reviste, de voie sau de nevoie, îl obolesc și-i consumă timpul: „Am devenit un trepăduș de redacție, trebuie să-mi stea gândul la articole și cărți”. Cu ironie e întâmpinată și accederea la „nemurirea” scriitoricească: „E exaltant să fii scriitor de profesie, mă gândesc. Te vâri în promiscuitate până-n gât”. În viața de familie, personajul trăiește cu un sentiment de vinovăție, acuzându-se de lipsă de participare, de faptul că ar fi un „soț inutilizabil și cu fumuri de scriitor” sau un părinte care nu-și face timp pentru a preveni înstrăinarea fetelor ce trec, ele însele, prin momente de răscruce.

Arta lui Livius Ciocârlie e una a a elipsei, a condensării. Perioade lungi de timp sunt strânse, aglomerate în câteva fraze sau paragrafe, realitatea de zi cu zi intră sau se contopește cât se poate de firesc cu relatările viselor de noapte, ajungând să propună împreună un tablou oniric. De natura oniricului devine și „coada lungă la lapte” care e

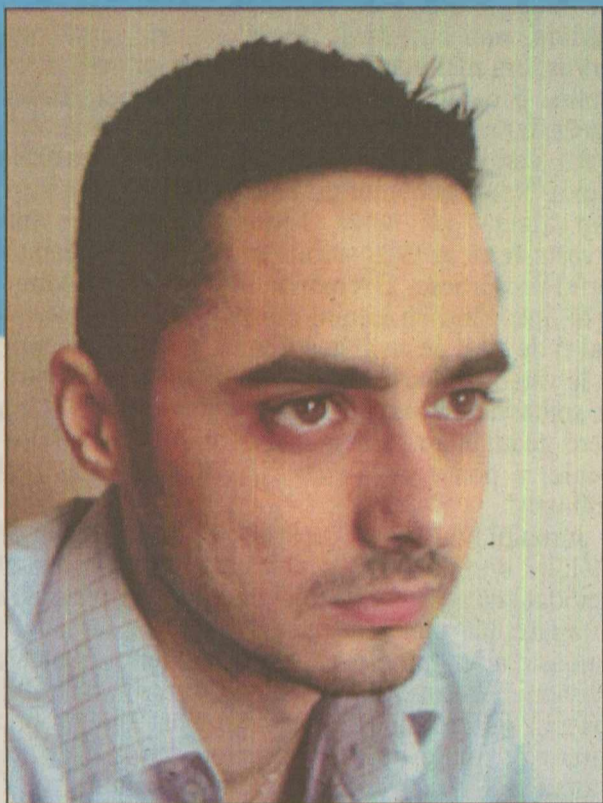
menționată obsesiv pe parcursul întregului capitol dedicat anului 1981: „La lapte, coadă până în fundul magazinului. Stau și pentru pâine, n-am bani potriviți, nici nu găsim decât cornuri, acasă sunt nervos, ora mai bună de lucru s-a dus și mi-a pierit chef, e o altă zi stricată de la început. Totuși lucrez, cu spor mediocre, sunt nori, nu plouă, mai târziu cerul se limpezește. Seara dăm ceasurile înapoi. Noaptea băntui prin trenuri, ca de atâtea ori, sunt afectat pe lângă Todor Jivkov, care îmi povestește că în 1909 sârbii din Timișoara aveau un partid prosârbesc. E remarcabil câte mărimi comuniste, începând cu Lenin, îmi populează visele. Ar mai fi de știut de ce atâtea trenuri. Cu rare excepții, nu le văd din exterior. Sunt în vagoane fără ferestre, cu spătare de lemn, trec dintr-unul într-altul, îmi pierd geamantanul, niciodată nu ajung la vreo destinație, e poate viața mea lipsită de noimă, sunt neliniștit”.

Jurnalul lui Livius Ciocârlie e plin de oameni, de întâlniri, de relații, de comerț uman. N-aș fi bănuind niciodată că acest intelectual generos, dar, cel puțin în aparență, atât de retras și de circumspect, cunoaște atâtea lume și că se poate cheltui în atâtea activități, de extremă diversitate. Autorul, de altfel, observă despre sine: „Sunt surmenat din proprie inițiativă, majoritatea lucrurilor nu mă obligă nimenei să le fac. Pe unele, chiar le-ăș putea evita” sau, în altă parte: „Așa cum îmi fac viața n-am timp pentru nimic”. O zi din calendarul personajului de jurnal se înfățișează debordantă, plină-ochi ca o zi de târg: „Dimineața lucrez destul de bine la capitolul despre Lamartine, scriu pe o foaie de hârtie ce am de făcut și, pe măsură ce termin, bifez: de citit două pagini din capitolul Chateaubriand, de bătut la mașină o pagină din carte, de citit cinci numere din **Fruncea**, de lucrat la referatul despre caietul de seminar al doamnei Gyurcsik, de ales pentru **Orizont** din poeziile lui Crăciun, de lucrat pentru **Orizont**, de întocmit un plan calendaristic pentru semestrul doi, de citit din Blaga, Biblie, Enciclopedia misticilor, Lucian Raicu, Roland Barthes, **Fragments d'un discours amoureux**, din Thomas Mann. De dat cu aspiratorul”.

Cum se poate observa, totuși, Ciocârlie nu e un șoarece de bibliotecă, ba, dimpotrivă, nu e deloc străin de viața obișnuită, după cum jurnalul său e foarte departe de a se mărgini la stări exclusiv intelectuale. Istoriceste, jurnalul său ilustrează existența frustrată a unui intelectual român de frunte în anii de dinaintea căderii comunismului. Pe acest fond de activitate hiperfebrilă, epuizantă, chiar dacă de multe ori pierzându-se în gol, personajul jurnalului se zugrăvește, pe de altă parte, ca fiind o „fire retracțilă, cu instinctul întoarcerii în starea placentară”, lipsit de energie vitală, natură pasivă, „fire de pensionar și de anonim”, făcută din „aparențe șubrede” și posedând cu adevărat doar „vocația rentierului”. Jurnalul e construit pe acest contrast -solicitarea vieții/ atracția vegetării - la fel cum personajul jurnalului preferă pentru sine descrierile contradictorii, paradoxale sau oximoronice, cum arată și titlul scrierii: „Nu destul de inautentic, nu destul de adânc. Corespunzător de egocentric, necorespunzător de egoist. Nu lipsit de vocație, lipsit de talent ori „Oarecare inteligență, deștept deloc” sau „Sunt moale ca o pernă de ace”. Își expune, de asemenea, „lipsa de căldură”, ca și „nevindecabila imaturitate” cu care tratează lucrurile importante.

Dar acesta e climatul din care, în genere, se naște jurnalul și scriitura lui: dintr-o absență, dintr-un nimic, din suprafețe, dintr-o stare de fărâmițare, din visul regăsirii unui refugiu placentat. *Addenda* cărții ne prezintă, cum scrie Livius Ciocârlie, prin prisma dosarului de securitate, un alt decalaj, și anume „enormul contrast între ce am îndrăznit să fac (sau să nu fac) și importanța care mi s-a dat”.

Augustin CUPȘA

Profesorul Bumb stătea întins, cu fața în jos, pe masa de disecție de la subsolul jegos al Facultății de Medicină.

Masa întunecată, de ciment, pe care sarea lăsase urme albicioase, era probabil destul de rece și asta trebuia să fie neplăcut, se gândi Furtunache, în timp ce umbla cu mâna lui osoasă prin halatele care rămăseseră în cuierul sălii de Anatomie ca să găsească vreo țigară uitată de cineva sau poate chiar un pachet întreg, deși avea țigări, avea țigările lui și nu fuma niciodată altceva decât Mărășești. Fuma țigările astea de când se știa - și atunci când erau proaste, și atunci când erau mai proaste ca niciodată, când erau umplute cu rumeguș și așchii de lemn cât unghia de la picior, în loc de tutun, și atunci când se spunea că n-or să se mai fabrice, și atunci când nu s-au mai fabricat și chiar și atunci când trecuseră câțiva ani de când nu se mai fabricau. El tot reușea, nu se știe cum, să ajungă la serviciu cu câte un pachet nou-nouț în fiecare dimineață și toți îl bănuiau că are depozite uriașe de țigări acasă sau prin vreo pivniță, la țară, iar unii pierduseră deja bani buni punând pariu împotriva lui.

Unii ziseră că o să ajungă la fundul sacului într-o lună și pierduseră.

Unii ziseră că o să ajungă la fundul sacului în șase luni și pierduseră.

Unii ziseră că o să ajungă la fundul sacului într-un an și pierduseră.

Unii ziseră că o să ajungă la fundul sacului în trei ani și pierduseră.

Se ajunsese la concluzia că Furtunache avea depozite, pur și simplu, uriașe de Mărășești, dar nimeni nu știa dimensiunea lor reală. Stăteau și așteptau. Cei care pariaseră se lăsaseră de aruncat banii pe geam și așteptau. Totul era așteptare și luptă surdă cu timpul. Țigările lui Furtunache măsurau trecerea timpului.

Chiar și acum găsi o țigară și chiar de Mărășești. Cine dracului fumează așa ceva? Furtunache rămase descumpănit un pic, până când realizează că era, de fapt, o țigară de a lui. Băgă mâna din nou printre celălalte halate, făcu proba și într-adevăr ajunsese în propriul buzunar. Ieși dintre halate, se așeză la o masă de disecție, își vărsă toate țigările pe cimentul care devenise lucios în năclăiala lui veche și le numără bucată cu bucată. Se convinse că era țigara lui și chestia asta îl dezamăgi, dar totuși și-o aprinse și puși bine în fumul încăcios, privindu-l pe profesorul de Neuroștiințe acoperit pe jumătate cu un cearceaf găurit gălbui.

Profesorul Bumb

Trebuie să fii mort destul de bine ca să stai așa pe masa asta rece - se gândi Furtunache și gândul ăsta i se păru destul bun ca să merite o țigară și se hotărî să îl rețină chiar așa. Asta n-ar fi trebuit să fie prea greu, pentru că Furtunache nu ținea minte mai nimic și ar fi trebuit, deci, să aibă destul loc în cap pentru așa ceva. Ajunsese la o nouă formulare strălucitoare și plescăi satisfăcut și își îndepărtă câteva fire maronii de tutun care îi rămăseseră lipite pe buza de jos. Dar pâli repede la loc.

Profesorul Bumb era prietenul lui și situația asta îi producea o stare de nervi nelămurită. Studenții îl porecliseră de mult „Mersulpejos” și uneori, mai simplu, „Mersu”, după ce un tip popular citise asta într-o carte de curs jerpelită, pe care o împrumutase de la bibliotecă. Altcineva, mai demult, într-o vară lăncedă, când trebuia să tocească toate formulele ălea imposibile, în loc să meargă la strand cu băieții, trăsese o linie cu pixul pe hârtie, de sub numele Emil Bumb, profesor și altele, și scrisese acolo - inventatorul mersului pe jos și al clipitului. Chestia asta probabil îl bucurase și i se păruse o compensație pentru o dimineață pierdută, dar pe tipul care găsisse asta, după ani, în acea carte, îl electriza și îl ilumina, de-a dreptul. Alergase prin tot căminul și se fălise cu descoperirea lui și toți hohotiră bubuitoare, lăsându-și cursuri și fițuici și batiste cu muci să cadă pe podele și îi hotărâră porecla asta.

Profesorul Emil Bumb era, de altfel, un profesor strălucit, la o măsură de votcă de genialitate, și lumea, în general, îl iubea. Deși nu îl înțelegea. Terminase cu brio Facultatea de Fizică la București, luase nenumărate premii și medalii la concursurile naționale încă din liceu și chiar argintul la München în '64 și pentru asta fizicienii de la Stockholm făcuseră presiuni mari ca să fie lăsat să studieze fizica la ei, dar îl trimiseseră urgent înapoi acasă după ce mănjise cu sos de roșii picioarele de bronz ale unui nobil nordic sfrijit dintr-o piață din centrul orașului. Și nu trecuseră decât cinci luni.

Trebuiau, însă, să știe că Bumb vandalizase statuia aia, într-o stare de beție profundă, când se întorcea de la un chef cu suedeze dolofane și exaltate și una chiar țipase și aplaudase, mânăndu-l înainte, și, apoi, acasă, se dezbrăcase destul de lejer în fața lui pentru isprava asta. Și mai trebuiau să știe că asta i se întâmpla cam în fiecare seară, deși el reușea să se concentreze destul de bine în laborator dimineața.

Dacă ar fi fost gem de prune sau ciocolată sau sos de usturoi sau chiar și rahat în loc de sosul ăla blestemat de roșii, Bumb ar fi scăpat cu o amendă și cam atât. Dar culoarea aia roșie îi isteriză de-a dreptul pe profesorii pedanți și putred capitaliști din consiliul de conducere al universității. Profesorul Blum Berg chiar se ridicase nervos, gesticulase până îi părăise vestonul gri la subraț și îl numise uncealtă comunistă și agent kaghebigist. Profesorul Langer Hans, care, în realitate, era chiar mai de dreapta decât profesorul Blum Berg, sărise și îi luase apărarea lui Bumb. Cei doi nu aveau, în realitate, nici o părere sau simpatie politică. Erau când de dreapta, când de stânga, după cum bătea vântul și, de obicei, prin contradicție. De fapt, erau singurii doi apolitici din consiliul de conducere al universității și ceilalți îi lăsaseră să se certe și să se țigănească doar pentru ca ei să poată să rădă satisfăcuți, bineînțeles, în spatele unor figuri sobre, pe care nu se putea citi nici o emoție.

Între Blum Berg și Langer Hans era o ciudă veche de foarte mulți ani datorită competiției pentru Premiul Nobel, deși unul era profesor de chimie și celălalt de fiziologie. În anul acela, lupta dintre ei se ascuțise pentru că fiecare simțea premiul atât de aproape, încât ar fi putut să întindă mâna să-l apuce. Lunile acelea trecură chinuitor pentru amândoi, cu vizite regulate și cafeluțe la secretarul Comitetului Nobel, doar ca să mai prindă câte o informație.

În toamnă se anunțară rezultatele deliberărilor. La chimie luase Woodward și la fiziologie trei francezi.

Blum Berg și Langer Hans nu fuseseră niciodată în vizorul Comitetului Nobel, ci ajunseseră singuri la concluzia asta, prin '58, pe la a 14-a berc fiecare - că erau la vârsta la care trebuia să te gândești la așa ceva. Și se gândisera chiar atunci, pe loc, pentru că studențele în decolteurile cărora își fixaseră privirile toată seara, plecaseră, după ce așteptaseră inutil ca unul dintre bătrâni să se ridice și să le ofere o cafea măcar sau ceva de unde să înceapă și nu mai aveau ce face. Fiecare ajunsese la concluzia că celălalt va lua premiul pentru că avea sau relații sau concurență slabă în domeniul său. Se duseseră acasă și pizma intrase o dată cu ei pe ușă și rămăsese în casele lor aproape opt ani.

În '66 și-au dat seama că e inutil - nici unul nu avea vreo mare descoperire la activ, pentru că nici unul nu mai lucra în cercetare, ci doar pe partea didactică - cursuri și laboratoare cu studenții -, dar mai ales că pierduseră opt ani dintr-o prietenie frumoasă cu multe nopți albe și beri aurii, care alunecă ușor pe gât în barul Trei Jobene de pe Tyska Drinken.

Atunci, însă, când se decidea soarta lui Bumb, cei doi erau pe culmile antipatiei reciproce. După patru ore de discuții, se hotărâseră să îl chema pe tânărul fizician român ca să își susțină sau probeze lipsa de premeditare a faptei. Bumb nu era acolo și nici în camera de cămin, unde năvăliră deodată câțiva profesori din comisia de disciplină a Universității.

Colegii nu mai știau nimic de Bumb de câteva zile, dar le indicaseră adresa iubitei lui - Lotte. Ajungând acolo, auziseră încă din stradă o muzică lascivă. La ușă le răspunsese o roșcată plinuță, cu forme provocatoare, costumată în infirmieră. Deși corpul ei le atrăgea insistent privirile, unii tot putuseră să-l vadă prin ușa întredeschisă pe Bumb, care stătea în chiloți pe canapea și țipa în română - Vreau injecție. Am fost rău.

O mai priviseră o dată pe roșcată și simțiseră o ciudă neîmpăcată pentru norocul lui Bumb și se gândiseră că nici un emigrant nu are dreptul să se înfrupte în așa hal din comorile Suediei.

Îl pusese pachet pe Bumb, care era din nou beat, pentru că nu putuse să suporte tensiunea nervoasă care îl cuprinsese la gândul exmatriculării, și îl trimiseseră cu primul avion în Republica Populară Română. Era toamna lui 1965.

Furtunache ajunsese la capătul țigării, după ce își arse degetele, ca să mai tragă un fum, și o aruncă în scurgerea mesei de disecție, unde mai erau grămăjoare din fire de tutun de la chiștoacele pe care le tot arunca acolo.

Nu mai era nimic de făcut în legătură cu asta. Cel puțin până la prânz când, probabil, avea să apară Olga Furtunache se apucă de treaba lui.

În sălile de Anatomie de la subsol, ca, de altfel, în toată facultatea, era liniște, pentru că studenții erau în „presesiune” și aveau liber ca să învețe pentru examen, mai puțin cei care rămăseseră cu absențe și trebuiau să facă „recuperări”. Furtunache examină noua vitrină cu rafturi de lem care se întindea pe unul din pereții scurți ai sălii, fluierând, fără să știe, o arie din Aida. Vechiul suport putrezise în întregime și borcanele cu organe în formol fuseseră gata-gata să cadă în capul studenților acum două săptămâni, iar profesorul Suci, șeful de disciplină, poreclit de cunoscutul Boa, pentru figura lui veninoasă cu ochelari rotunzi și caracterul infect, băgase, fără bucurie, mâna în visteria Catedrei de Anatomie și aprobase comanda pentru o nouă vitrină.

Ultimele trei tuburi de neon care se mai aprindeau zâmbeau chior în peretele gros al clopotelor de sticlă întinse pe jos. Sub praful poros se ghiceau forme ciudate. În cele mai dinspre ușă, erau avortoni malformați - de 4, de 6 și de 7 luni, cu trei ochi, cu patru ochi, c

și macii suedezi

buză de iepure, gură de lup sau piele de șarpe sau alte lighioane greu de închipuit. Lucruri despre care profesorul Suciuc ar fi explicat plescăit că sunt rezultate firești ale unor procese anormale. Anomalii de sudură ale placodelor. Anomalii punctiforme ale mugurilor faciale. Defecte de migrare embrionară din creasta neurală. Anomalii ale embrionului trilaminar. Lucruri.

Furtunache le examină cu un rictus, privind înăuntru ca printr-un glob de Crăciun care are în el o căsuță și o ninsoare drăguță, după ce îl agiți bine. Sticla borcanelor fusese cândva murdară și unsoasă bine, dând un caracter puternic static prafului care se adunase gros, acum era aproape imposibil de apucat. Chiar și formolul dinăuntru avea tente uleioase. Furtunache se hotără să le păstreze pentru Olga și le împinse cu piciorul deoparte. Borcanele lăsară curbe printre așchiile de lemn care străluceau alb pe pardoseală.

Vitrina părea bine făcută și Furtunache o verifică agățându-se și trăgând cât putu de tare de rafturile de sus. Apoi își dădu drumul și se șterse bătând din pene. Prin mirosul înțepător de formol răzbătea subțire cel de lemn proaspăt. Vitrina pe care o aduseseră cei doi lucrători buni la toate și exact la nimic ai facultății nu se potrivise în lăcașul peretelui. Se scărpinaseră în cap, apoi începuseră să dea cu ciocanul în muchiile ei, că doar-doar o intra acolo. Dar aici intervenise Furtunache. Cei doi muncitori crezuseră inițial că vor obține o victorie facilă în fața laborantului de la Anatomie și o vor întinde repede de acolo, dar se treziseră sub tirul lătrător al lui Furtunache fără putere de împotrăvire, de parcă ar fi fost hipnotizați.

Furtunache se suise de-a dreptul cu vocea lui bolovănoasă în spinarea lor și îi strunise ca pe niște ponei. Nici unul nu scosese o vorbă. Pe alocuri mai luaseră cu rindeaua, pe alocuri mai sparseră cu dălțița zidurile, nu până când vitrina intră fără probleme acolo, ci până când Furtunache se declarase mulțumit. Ei promiseseră că se vor întoarce chiar a doua zi ca să îndrepte cu puțin chit și o mână de var stricăciunile, dar în sinea lor știa că nu vor să mai vină acolo unde gistraseră o înfrângere umiltoare și nu vor mai vorbi niciodată despre asta.

Furtunache nu era respectat de nimeni din facultate cu excepția profesorului Bumb. Era tolerat. Nimeni nu știa cum și de ce.

Făcea stricăciuni incredibile.

Dăduse foc la unul dintre laboratoare înnegrind pereții și provocând o panică memorabilă printre studenți, asistenți și profesori.

Se lua stupid și agresiv de femeile de servici, de laborante, de asistente, de studente.

Unii știa că bea de stinge.

Unii spuneau că și-o trage cu cadavrele.

Alții că mănâncă din organele formolizate.

Rectorul Dan se îngrozise. Pusese să fie urmărit, upravegheat, verificat. Dintre toate zvonurile care circulau despre el, doar treaba cu alcoolul se dovedea devărată. Furtunache fusese prins beat la serviciu de 11 de ori din 22 de zile lucrătoare ale unei luni. I se uase sânge, prin surprindere, la diverse ore ale zilei și probele fuseseră examinate în laboratorul de chimie la etajul întâi – toate erau pozitive, până când proesoara Condurache se plânsese că pierderile de reactiv pentru dozarea alcoolului erau mult prea mari.

Rectorul Dan îl închise pe Furtunache peste noapte într-o sală complet goală și verificată, doar cu biscuiți și apă. Dimineața îi luă proba de sânge și acolo ieși alcool. Alcoolul curgea prin vasele lui ca o componentă firească a sângelui. Dezarmat, rectorul îl lăasă în pace. Dar făcu o asigurare pe bunurile din laboratoarele de Anatomie.

În realitate, în chema Jenel Ofileanu, asta după ce și tăiasse, printr-o cerere la Biroul pentru Evidența populației, particula „Stân” de la începutul prenu-

melui. Lucra de 18 ani în laboratorul de Anatomie, pe treapta imediat superioară femeilor de servici. Unii îi spuneau îngrijitorul de cadavre, alții – arendașul morților, prostovani – necrofilu'. Cei mai mulți îi spuneau Furtunache, pentru că fusese deseori văzut cu furtunul în mână, spălând corpurile din bazinul cu cadavre. Doar profesorul Bumb îi spunea domnule Ofileanu, iar Furtunache îi spunea domnule profesor, indiferent de ora nopții, de gradul de beție al ficcării în parte sau însumate.

Discuțiile dintre ei aveau ceva din dialectica filosofilor germani din perioada romantismului târziu. Furtunache nu cunoștea nimic din lumea asta, dar avea păreri despre orice. Prindea cuvintele interesante din zbor, apoi le dădea definiții și înțelesuri proprii, le articula în sisteme care deveneau tot mai trainice pe măsură ce Furtunache cobora spre fundul sticlei de votcă. Erorile lui de judecată, ignoranța și lipsa congenitală a nevoii de a cunoaște ceva pe lumea asta erau sfidătoare și ar fi făcut pe oricine să roșească de nervi. Dar nu și pe profesorul Bumb. El știa toate lucrurile despre care vorbea Furtunache, în sensul lor real și adevărat, dar găsea asta de-a dreptul plictisitor. Pe când versiunea lui Furtunache asupra lumii era incredibil de strălucitoare și permanent schimbătoare – așa de firesc cum își elabora teoriile, le și uita. Așa că profesorul Bumb începuse să își rupă din timp câteva după-amieze pe lună ca să îl asculte.

Rectorul Dan se îngrozi din nou când auzi despre această prictenie. Zăcu murat pe scaunul de prezidiu al ședinței de consiliu, meditănd la enormitatea faptului.

Profesorul Bumb s-a țicnit – și se întristă sincer. Monsieur de Maupassant va s'animaliser.

Emil Bumb revenise în peisajul gri nesigur al României anului 1965. Fapta lui cosmetizată cu parfum politic fu repede preluată și folosită de propagandiștii vremii ca un act de mare curaj. Apăru prin ziarele ciopârțite de cenzură și i se găsi un loc la Institutul Național de Fizică al R.P.R. Profesorii știa că oricum îl merita. Bumb era complet pe dinafara problemei. Nu avusese nici o intenție și încerca să treacă neobservat mai ales în fața părinților care l-ar fi snopit în bătaie dacă ar fi aflat că s-a îmbătat.

Își împărțea timpul în trei bucăți egale: studiu, bătură, plimbări prin parc. Totul în jur era cețos și fumuriu și asta i se strecura cumva în suflet. Își amintea cu regret de zilele de la Stockholm, deși atunci nu-i plăcuse prea mult acolo.

Se plimba mult pe marginea Cișmigiului în diminețile răcoroase, când, de cele mai multe ori, era singur și se gândea la luminile vapoarelor care țopăiau în apele lacului Malaren trecând spre golf și apoi spre Marea Baltică. Asta îl stimula pentru studiul mișcărilor de spin ale electronilor. Pe atunci ținea regulat legătura prin scrisori cu profesorul de fizică Yoricksson. Uneori cenzura oprea șirul scrisorilor, confiscându-le pe cele cu conținut pornografic sau licențios, pentru că cei doi mai schimbau și păreri despre gagici, fantezii sau amintiri fantasmagorice. Astfel se pierdură și câteva verigi de legătură din ceea ce ar fi putut fi suportul teoretic al unui tub catodic revoluționar.

Bumb regreta cel mai mult din Stockholm două lucruri: votca Viking care era doar o jumătate de coroană sticla și femeile mature. Restul era plictiseală. Avansase cu mintea lui atât de departe încă de mic, încât poate se speria de ce văzuse acolo. Poate de asta se apucase de băut. Poate de asta se irosea în lucruri mici. Dar era foarte greu să împărtășească asta cu cineva, pentru că el comunica într-o sferă foarte înaltă și, implicit, puțin populată.

În urma unor beții repetate, Bumb fu degradat din cercetător în cadru didactic. De fapt, din cauza bețiilor

repetate, fusese degradat toată viața. Totuși nu ajunsese foarte jos, pentru că inițial fusese foarte sus. Trecu la studiul cuantelor de lumină, energia și mișcarea fotonilor și chiar ajunsese aproape să desființeze principiul de incertitudine al lui Heisenberg. De la Facultatea de Fizică din București zbură la catedra de fizică a Facultății de Medicină. Se apucase de studiul potențialelor evocate, când află de la profesorul Yoricksson că Lotte se căsătorise cu un canotor local. Chestia asta îl umplu mai mult de ușurare decât de regret, pentru că nu mai trebuia să se mai simtă vinovat de eșecul relației, dar consideră că ar fi cazul să se îmbete și i-o trase decăniței, care îl tot îndemna de mai multă vreme, în cabinetul ei. După nouă luni ieși un copil, dar nu o căsătorie.

El era deja în provincie după ce fusese scos din facultate după un scandal cu cioburi în stradă și alcool din belșug. Acolo i se găsi un loc la catedra de Neuroștiințe, unde trecu ca prin brânză spre glorie pentru că nu avea nici un concurent pe măsura lui. În timp ce restul se chinuiau cu mici lucrări copiate sau inventate, el elaboră un studiu despre căderile de tensiune ale impulsului nervos la nivelul terminațiilor dendritice. Fapt care ar fi putut avea mari implicații în epilepsie.

Acolo îl întâlni pe Furtunache, dar trecu ceva timp până ce discutară prima dată. Și asta se întâmplă cu ocazia cutremurului din '86. Era noapte și cei doi erau singurii oameni din facultate la ora aia fără însă să știe unul de existența celuilalt. Chiar și paznicul fugise la spital pentru că îi năștea nevasta. Orbecăind pe coridoarele pe care bezna părea îndesată, după ce liniile de curent căzuseră, cei doi se ciocniră așa cum Seurat și Signac se ciocniseră la o expoziție a refuzaților.

Dimineața îi găsi bând gros. Toată noaptea, Furtunache îi prezentase aprins, o variantă deformată a unui text de a lui Platonov (pe care nu îl citise) despre membranele morții și hohotele de râs ale profesorului Bumb zguduieră țiglele rămase pe casele din cartier, ca o replică a seismului. Îl găsea pe Furtunache amuzant și strălucitor.

Furtunache îl privea în schimb cu evlavie și ar fi făcut orice, inventat orice ca să îl cucerească. (Dar nu putea fi sigur niciodată.) Lipsa de respect a tuturor celorlalți era mai mică decât atenția pe care i-o dădea Mersulpejos. Chiar și acum nu putea să-și vadă de treabă pentru că el era acolo și îi tot venea să se ducă la el și să-i spună să se ridice de acolo, dar știa că asta nu se poate.

Puse un clopot de sticlă sus pe raft. Înăuntru era un cord ca un pneu explodat. Urmără vreo cinci creiere la rând – creiere păstoase, creiere jumătăți, creiere fantomatic de lactescente, creiere împânzite de nervuri ca de niște buruieni, creiere care-și prelingeau lobii libidinoși în lichidul amorf. Furtunache se îndepărtă și își privi încântat aranjamentul în spațiu. Mai puse acolo borcane cu intestine prelungi și bătrâncioase, roase de gălbinare, borcane cu rinichi voioși bălăcindu-se în jurul unui ficat posomorât care își etala vena cavă inferioară ca un penis bleg. Plămâni uscați pe sfoară. Globi oculari placizi în care irisul se deschidea ca o yală.

Afară, un soare albicios se suise în vârful zilei. Totul era prăjit pe jos și iarba părea palidă aproape de micile geamuri ale sălii de Anatomie care dădeau afară la nivelul solului. Castanii lăsară o umbră contorsionată în jur. Un tramvai trecu pe stradă, dar înăuntru ajunseră doar câteva frânturi.

Furtunache își privi ceasul. În maxim o jumătate de oră trebuia să apară Olga.

Era o zi limpede de iunie în care lucrurile parcă stăteau pe loc și zgomotele dintre ele măsurau distanțele deformat, de parcă toate ar fi fost îndepărtate. Foarte sus pe cer trecu un avion cu reacție.

Să presupunem că te afli undeva departe și singura modalitate în care poți culege informații despre ce se petrece în țară e să urmărești TVR Internațional. Ei bine, cum se vede România privită prin ochii acestui canal de televiziune?

Înainte de a răspunde țin să aduc o precizare. Cel puțin eu, unul, sunt sătul până peste cap de spectacolul acesta paroxistic, pus în operă de televiziunile autohtone. Ele inventează din te miri ce „evenimente”, fac din fânțar armăsar, creează din nimic ediții „speciale”, ne duc în starea să ne sară inima din piept fără niciun motiv. Ele descriu totul ca și cum aici, pe malul Dâmboviței, ne-am găsi pe marginea prăpastiei, ca și cum aici, pe malul Dâmboviței, un cataclism iminent ne pândește în fiecare zi. M-am săturat și de liota de „analiză politică” și de măcelul zilnic la care-i supun ei pe politicieni (nu că aceștia ar fi prea buni și n-ar merita să fie certați, dar, oricum, nu așa și nu de unii ca ei...). M-am săturat și de batalioanele de fufe care invadează ecranele televizoarelor expunându-și fără jenă carnea lor ieftină, tânără, frumoasă și proastă și având pretenții, din această pricină, să fie considerate vedete. M-am săturat de ploaia de glume nesărate, de bârfele despre drama vreunei „dive” de patruzeci de ani care, în freacă-tul națiunii, se desparte de soțul ei pentru un puști ce i-ar putea fi, la o adică, fiu. M-am săturat și de seriile cu mistere pentru handicapați mintali, acelea care l-au ajutat pe un oltean isteț să obțină rating și să-și cumpere automobile exorbitante ori iaht.

cine știe pe unde dau telefon și se interesează de una sau de alta, iar diverși specialiști le oferă soluții vagi (de pildă, cineva se plânge de amețeli, iar doctorul, ce să spună?, zice că poate fi din cauza aia sau cealaltă...). Repet, aceste discuții unde se bate apa-n piuă, aceste discuții anoste chiar și pentru rigorile unei televiziuni județene se întind pe durate amețitor de lungi, care te duc sigur pe tine, privitor-ascultător, la exasperare. La fel, tot pe banii contribuabililor, redactori de la tvr se plimbă prin diverse țări din Europa sau de peste ocean și prezintă propagandistic, de vitrină viața comunităților românești de acolo. Reportajele lor sunt nesincere, artificiale, tu, ca telespectator al lor de nevoie, nu-i crezi și îi suspectezi că nici ei înșiși nu cred ce afirmă.

În general, „conceptul” tuturor acestor producții tv mizează pe două componente: un patriotism sfărăitor, greu de suportat și hrănirea spiritului nostalgic (și se servește nostalgice, nu cu lingurița ci cu polonicul, până la lehamite). Subiectele sunt tratate edulcorat și prăfuit. E cultivat cu insistență, până la ostentație, ceea ce s-ar numi spiritul retro (deși, cineva mai slobod la gură ar zice altfel, direct: scoaterea de la naftalină a unor nume...). Cântărețul de muzică ușoară din Galați Alexandru Jula e invitat în studioul și e numit cu larghețe de către prietenii săi un mare artist. Un telefon sosit ca din întâmplare de la un cunoscut al său din Germania confirmă că așa e și salută inițiativa tvri de a-i consacra o emisiune. (De subliniat, emisiunile

PUZZLE

Cum se vede Țara?

GABRIEL CHIFU

Am convingerea că funcția principală a televiziunii e să informeze corect și să educe. Știrile trebuie să fie albe, nepărtinitoare, să conțină informație pură, iar producțiile de televiziune trebuie să fugă, ca de o boală devastatoare, de senzaționalism și să redea normalitatea vieții, chiar dacă aceasta se dovedește „plicticoasă”, după cum ele trebuie să caute și să așeze în prim plan valorile reale, chiar dacă și acestea sunt „plicticoase”. (Aici sunt de părere că e potrivită comparația cu untura de pește: deși are un gust dezagreabil, se cade s-o înghițim, e spre folosul nostru...) Oamenii de rând trebuie să se obișnuiască, prin televiziune, cu adevăratele modele, trebuie să știe că aceia sunt de arătat lumii și de privit, cei capabili de performanță, cei care dovedesc calități deosebite într-un domeniu sau altul, de la artă la sport sau finanțe, iar nu fetișcanele ce se dezbracă ușor.

Așadar, ca să revin încercând să formulez răspunsul la întrebarea de la început, după ce la București suporti asaltul televiziunilor, trăiești sub bombardamentul lor și ești înșelat inducându-ți-se ideea că în fiecare ceas e pe cale să aibă loc un eveniment de dimensiuni planetare (în care eroi sunt Nikita sau latifundiarul sau masații sau procurorii DNA sau eleva porno sau doamna Zăvoranu și mama ei sau etc., etc.), desigur, tânjești după niște emisiuni cumiști, „plicticoase”, banale (când e însoțită de corectitudine, banalitatea devine reconfortantă...). Da, și-ai putea dori emisiuni cumiști, „plicticoase”, banale, dar nu de felul celor de la TVR Internațional!

Cine are neșansa să-și creeze imaginea despre România de astăzi doar prin intermediul acestui canal tv nu înțelege nimic. Acolo e descrisă o altă țară. Senzația puternică și supărătoare e că te deplasezi, printr-un canal al timpului, cu douăzeci sau treizeci de ani în trecut, când regula după care ființam era ca totul să apară uniformizat, de o plicticoșenie atent întreținută, dat cu o vopsea cenușie foarte groasă, fără nimic contondent, cu o liniște care nu era a vieții, ci a amorțirii maladeive.

Dar ce și se oferă la tvri? Pe banii contribuabililor, fete mimând spontaneitatea realizează emisiuni interminabile de consultații juridice sau medicale: compatrioți de-ai noștri stabiliți

sunt „interactive”, iar toate apelurile telefonice din străinătate conțin laude nemăsurate la adresa acestui canal tv!) Mihai Constantinescu se reîntâlnește, tot așa, prin intermediul televiziunii, cu amici ai săi din New York și le cântă melodii care altădată rupeau sufletele doamnelor și domnișoarelor. Ion Vlasiu apare în imagini de arhivă și vorbește sfătos despre arta sa vizuală. Cineva prezintă înduioșător, ca pe un paradis, regiunea Dunării la Cazane (nu pomeneste însă niciun cuvânt despre cât de prost e drumul pe acolo, prin clisură și cât de melcește înaintează refacerea sa: ce se repară azi aici deja se strică până începe să se repare porțiunea învecinată și tot așa...). Un pic de răbdare și poți urmări și un film românesc cu personaje din tinerețea noastră comunistă.

Cât despre autorii/prezentatorii acestor emisiuni, ei sunt în mai toate cazurile depășiți, neinspirati: Alina Sorescu - e prea mult pentru puterile ei să anime zilnic în chip convingător o oră de divertisment și de aceea e prea mult pentru puterile unui amator de emisiuni în limba română s-o urmărească zilnic, oricâtă bunăvoință ar arăta; sau băiatul și fata de la matinal (fără grație fizică, dar mite intelectuală) - să fii silit să-i vezi zilnic pare o pedeapsă greu de dus de către cineva din străinătate, oricât de iubitor de țară ar fi; sau Marina Almășan - cu jovialitatea ei simulată și atât de lucrativă, care se complăce în stereotipuri; sau Sorin Burtea - care vorbește poticnit românește și afișează o mândrie patriotică de parcă pentru el epoca socialismului victorios nu s-ar fi terminat încă (oricum, el e datat, parcă vine din acel film...). În general, oamenii din televiziunea publică ne dau senzația că „inamovibilitatea” pe care le-o conferă statutul de angajat pe vecie la stat le-a toropit simțurile, inteligența, ei excelează doar prin conformism și relatare obosită.

În concluzie: e de schimbat formatul acestei televiziuni și e de încercat o renovare, poate chiar o altă construcție, cu alți oameni. Cei de acum par să fi adormit în posturile lor ca niște culcușuri călduțe. Oricum, mesajul transmis prin ei de tvri n-are anvergură, este confuz, anemic și tern, deformează realitatea.

POLITICA LUI BARTLEBY

Genealogii ale postcomunismului

BOGDAN GHIU

Cu un volum colectiv de analize asupra prezentului imediat, local și zonal, din perspectiva trecutului apropiat, precum cel intitulat **Genealogii ale postcomunismului**, coordonat de tinerii filozofi Adrian T. Sirbu și Alexandru Polgár, care deschide noua colecție „Refracții” a editurii Idea (editorul revistei **Idea artă + societate**), ceva ar trebui, în sfârșit, nu numai în sens ideal, să se schimbe: modul anti-intelectual în care intelectualii mediatici români abordează prezentul, trecutul, realitatea, istoria și actualitatea, prin etichete și poncife ideologic-politice de-a gata, impuse pe un ton superior-moralizator menit nu a stimula discuția și reflecția publică, ci, dimpotrivă, a închide gura, a îngheța dezbateră și cunoașterea în formule definitive. Adică exact opusul democrației, care nu trebuie să fie altceva decât discuție continuă, dar nu de tip talk-show mediatic, care nu constituie decât un ersatz, un simulacru de democrație, ci pentru constituirea a ceea ce Bruno Latour (în cartea **Politics of nature: how to bring the science into democracy**, Harvard University Press, 2004) numește „buna lume comună”, combinare a „binelui comun” și a „lumii comune”, pe care deja vechea democrație (redușă la libertatea economică de piață și la egalitatea electorală în fața urnelor) se obișnuise să le opună.

Ar trebui, în sfârșit, să apară și în România intelectuali autentici, altfel spus, intelectuali critici, capabili să discute, să dezbată rațional și public, în momentul când, tot mai mult, democrația se cere redefinită și largită, reconceptualizată prin recunoașterea *de jure* a unor noi forme, deja existente *de facto*, de manifestare social-democratică a spiritului democratic, a ideii de democrație. Democrația nu este dată o dată pentru totdeauna, ci trebuie permanent construită. Tocmai în asta constă geniul ei: în faptul că este o tehnică, o procedură „artificial”-colectivă care nu presupune, metafizic, substanța, ci o construiește, pragmatic, prin acord. Noua democrație cere să devină, tot mai mult, o democrație reflexivă (Pierre Rosanvallon, **La légitimité démocratique. Impartialité, réflexivité, proximité**, 2008), capabilă să-și dezbătă, constructiv, propriile fundamente, care nici ele, istoric vorbind, nu au fost „natural” date, ci au fost construite prin lupte în primul rând intelectuale.

În cazul lucrării la care aș dori să mă refer pe scurt, șochează, ar trebui să șocheze, în primul rând, titlul: **Genealogii ale postcomunismului**. Postcomunismul nu există, este un *no name*, o non-entitate, el a circulat în discursul public doar ca adjectiv. Postcomunismul nu poate fi construit, nu este un regim. El există tocmai ca negativitate, ca reziduu comunist după comunism, ca sumă de continuități discrete pe sub discontinuitatea declarată, care afectează tocmai ceea ce urmează: capitalismul sau democrația, ca entități fals stabilizate, fals clare, fals date. Postcomunismul, ca termen gol, definește tocmai terenul intelectual incert, „vag”, pe care trebuie să se desfășoare cercetarea, analiza onestă și creativă: gândirea în sfârșit critică.

O cercetare care se definește ea însăși într-un mod nou, diferit genealogie (la plural). Genealogia, ca tip de atitudine și de cercetare intelectuală, se opune istoriei, care operează false totalizări și (dis)continuități orientate, teleologice. Genealogiile lucrează pe amănunte, pe serii non-liniare, decupează evenimente mărunte, invizibile, discrete, persistente și jenante, care asigură continuități îndărătnice pe sub falsele continuități sau discontinuități de suprafață ale discursului istoric. Genealogiile operează în micro, în infra, pe dedesubt, în subsolul identităților noastre de suprafață.

Conceptul de genealogie a fost lansat de către Nietzsche și „definitivat” de către Foucault. Am tradus de mult textele foucauldiane despre genealogie, și ele, încet-încet, încep să dea, iată, roade la noii intelectuali, dornici de adevărată cunoaștere istorică. Genealogia este metoda de cercetare prin care se anchetează ceea ce, cu o formulă absolut formidabilă, cu adevărat epocală, a lui Foucault se numește „*ontologia istorică a nouă înșine*”. Căci suntem creați istoric, suntem produse ale istoriei „mici”, invizibile, dar tenace, pe care discursul istoric nu reușește, cel mai adesea, să o capteze. Avem consistență ontologică, dar aceasta ne scapă și ne joacă feste, continuând acolo unde noi stabilim rupturi de suprafață și înnoindu-ne, fisurându-ne istoric în toiul unor „epoci” aparent compacte. Genealogiile descriu linii punctate, frânte, zigzagate de micro-evenimente, definindu-ne existența, individuală și colectivă, ca mulțimi difuze de puncte de „refracție”, de ciocnire.

Nu știu ce am devenit, ca „ontologie istorică”, în ultimii 20 de ani, dacă am devenit altceva. Părerea mea este că singura definiție pe care, cinstit, putem să ne-o dăm nouă înșine este că suntem post-comuniști: entități, în cel mai fericit caz, goale, umplându-se consumistic cu diferite „suplementarități” (concept esențial al lui Derrida, pe care îl explic pe larg în recenta traducere a volumului **Despre gramatologie**, editura Tact, 2009), identități pasagere, de „flux”. Și poate că adevărata noastră virtute, pe care în sfârșit ar trebui s-o percepem în pozitiv, este tocmai această plasticitate istorică această distanță de consum față de „ofertele” intens „mediatizate” ale isfioriei, care vin și trec, umplându-ne și golindu-ne contururile și amestecându-și valorile fără a ne lăsa niciun moment goi: o intensă circulație subterană, o falsă încremenire de suprafață. Suntem doar malurile între care curg și se amestecă apele tulburi, aluvionare, ale istoriei.

Post-comuniști sau post-comuniști?

PENTRU O ISTORIE A VIITORULUI (IX)

Evenimentele din Decembrie 1989 și din anii imediat următori au avut efecte generale asupra întregii populații a țării, dar într-un mod atât de divers, încât parcă le-a scos la lumină în primul rând diferențele de care nu se prea ținuse seama. Exceptând cazurile izolate, toată populația țării s-a bucurat și a profitat într-un fel de căderea lui Ceaușescu și a regimului său tiranic, deși poate că unii au regretat felul în care el a fost eliminat din viața publică, dar e mai greu de crezut că aberațiile lui din ultimii ani, care afectaseră milioane de oameni, ar fi fost dosite de cineva, eventual de cei chemați să-i aplice directivele, adică Aparatul, Poliția politică și Armata. Încât, sub aparențele unei revolte populare nezăgăzuite, cei care dețineau puterea la ordinele sale, l-au eliminat pe Ceaușescu printr-o acțiune conjugată în care oricare dintre ele își poate revendica rolul de căpetenie.

Totuși, formula care a fost impusă de situația internă și internațională (URSS-ul încă în ființă) s-a rezumat, măcar provizoriu, la un gorbaciovism a cărui expresie ideală a constituit-o câțiva ani Ion Iliescu, printr-o politică de lentă deschidere spre Occident și mai puțin spre o adevărată democrație. (În fapt, ne întorsesem la perioada mai veche a istoriei noastre, pe care o eliminaseră evenimentele celui de Al Doilea Război Mondial, adică cea burghezo-moșierească - după cum i-au spus, cu destulă dreptate, marxistii - adică una mai mult liberală decât democratică). Numai că amintirea acesteia se ștersese între timp în favoarea regimurilor autoritare, a etatismului din ce în ce mai accentuat, cu efectele lui „bune”: paternalismul, ordinea și mai ales soluțiile uneori magice, picate de sus. O dată cu Eliberarea ultimă, cea mai

dicală, s-a văzut că efectele ei sunt variate și în felul cum a fost acceptat marele eveniment, la fel de ciudat de divers. Orice om, dar și orice categorie socială răiește și dorește soluția schimbării, deși păstrează, după modelul „legea veche” al Conului Leonida, remanente reacționare sau măcar conservatoare.

Iar scriitorii, care se aflaseră prin nulfii reprezentanți pe baricade sau ucaseră roluri spectaculoase grație Televiziunii, s-au arătat, în copleșitoarea or majoritate, doar parțial entuziasmați.

Căci toți aceștia știau că Uniunea Scriitorilor era creația regimului comunist, incomparabil altceva decât fusese Societatea Scriitorilor Români, așa că odiosul regim avusese și „părți bune”, care nu trebuiau anulate prin noul regim al riscului (care e despărțit, de fapt, de libertate), al liberei concurențe, dar și al avantajării pensionarilor, chiar dacă nu oți pot fi numiți glorioși.

Aria aceasta o auzim intonată peste tot de cetățenii cei mai comuni, dar și de cei din Uniunea Scriitorilor, care-și puteau atribui gloria reală și au aptat pentru câștigarea unor drepturi în îndrăzneală și abilitate, moderând tendințele distructive anticulturale ale lui Ceaușescu. „Revoluția română” a venit exact în momentul în care tiranul roia să desființeze organizația „de reaslă”, globalizând-o în ceva de enul USASZ-ului, după ce îi retrăsese tatutul profesional, dar și multe alte

favoruri (dreptul la o cameră „de lucru” etc.), dar mai ales tarifele privilegiate, tirajele, premiile de tot felul.

În mod automat, scriitorii și cei din domeniul artistic au admis noile beneficii, dar păstrându-se „poziția” uniunilor după vechiul statut.

Acest mod de a gândi îl întâlnesc și astăzi la anumiți nostalgici ai comunismului, dar și la cei care s-au „luptat” cu el ori s-au aflat măcar în anumite privințe în conflict cu el. Este cazul lui Nicolae Breban, de pildă, un scriitor de marcă în comunism și un ultraprofitator al acestuia, care și-a avut un moment onorabil de oponentă, după care, timp de mai bine de un deceniu, s-a păstrat în poziție echivocă cu regimul de la București, el profitând de posibilitatea de a opta pentru cetățenia germană, când a avut unele neplăceri. Echivocul în care s-a complăcut până în decembrie '89 i-a

permis să intre direct în FSN-ism și în Academia Română, reformată de Ion Iliescu, grație sprijinului eficient, absolut, al lui Eugen Simion. Breban conduce acum o publicație cu cele mai onorabile colaborări, dar mai ales își poate pune în valoare spiritul egolatu, cunoscut de mai înainte, până la cea mai supărătoare monomanie. În articolele iscalite de el și de alții, el se închipuie promotorul unor direcții în literatură și își consideră procedeele foarte abundente, dar coborâte ca valoare până la nulitate, niște realizări epocale.

Dincolo de orice care s-ar putea spune despre ele, „poziția” lui e mai anacronică și de asta oricine poate să-și dea seama și dintr-un recent articol, **Experiența comunistă**, în **Contemporanul**, **Ideea Europeană**, aprilie 2009, în care e vorba bineînțeles de el însuși și de idealul său de roman, fixat la cel dostoevskian de acum un veac și jumătate (și pe care comunismul, de fapt, îl favoriza în poezia lui, dar nu din punct de vedere ideologic). El crede că asimilarea acestei experiențe (destul de vechi, precizez eu) a însemnat în comunism imens, căci „marele rus” ar fi fost „unul dintre creatorii nu numai ai romanului modern (oare?), dar și al psihologiei noastre, un profet al acestor zone (!?) de o extremă importanță și relevanță, și a construit întreaga-i, vasta-i operă în jurul acestui „ax” al suferinței. Este posibil ca suferințele lui Breban în comunism să-l

fi îndrumat spre Dostoievski, literatură de clandestinitate, un scriitor foarte popular în țara noastră, numai că el a fost inițial interzis în noul regim, iar estetica lui desuetă, a romanului foileton, era cu totul depășită de prozatorii noștri proustieni, cititori ai lui Joyce, Gide, Huxley sau chiar Kafka. Față de blocajul la acest nivel, susținut și de inerția firească la niște foști supuși ai regimului comunist (adică al publicului larg, interesat cât de cât de literatură și, în genere, de fenomenul artistic), se instaurează extremismul unor tineri care consideră, printr-un iluzoriu punct de plecare Zero, ocazia de a șterge din memorie tot trecutul. Cuvântul de ordine „La timpuri noi, scriitori noi” (care a aparținut și comuniștilor în faza lor „revoluționară”, necunoscută de noile generații) acum pare la ordinea zilei, cu toate erorile pe care le antrenează.

Oricine având o minimă obișnuință a lecturilor știe că o carte (cel mai simplu roman necunoscut, fie el **Gulliver** sau **Apărarea are cuvântul**) este ceva, în primul rând, nou. O carte, oricât de veche și de celebră, e ceva nou pentru un mare savant al literaturii dacă el n-a citit-o. Și pentru el, dar și pentru un ins cu lecturi culte, un roman sau o nuvelă din trecut este surprinzătoare tocmai prin vetustețea ei, dar și prin scrierile neașteptate de modernitate. Pentru un cunoscător înclinat spre bufonie sau spre valorificări paradoxale, descoperirile din depozitele de vechituri consacrate și banalizate valorează tocmai prin aceste scrieri, dar și prin comicul involuntar. Este la noi cazul unui P. Zarifopol, dar mai ales al lui George Călinescu, iar atitudinea lor trebuie deosebită de cea care face din clasici sau celebrițai ale trecutului „contemporanii noștri”, ceva ce nu sunt și nu vor fi ei în veci.

...Dar, ca exercițiu de fantezie intelectuală, jocul acesta își are nu doar hazul-lui, ci și valoarea de simptom pentru alexandrinismul din ce în ce mai ferm instalat în lumea noastră intelectuală - fapt inaugurat de mult și tolerat și în comunism tocmai prin caracterul acestuia, inconsecvent și incongruent, din timpul ceaușismului. Se dezvăluie că și în scrisul de atunci trecutul constituia o materie exploatabilă și discutabilă, foarte potrivită pentru anume

critică, iar viitorul o certitudine absolută, totdeauna pe un ton sigur, în timp ce prezentul, atunci ca și acum, nu există.

În ceea ce mă privește, am afirmat în modul cel mai categoric (foarte recent, chiar în **Luceafărul de dimineață**) că pentru mine tinerețea, noutatea în sine, propunerea șocantă, eventual, scandaloasă, nu sunt virtuți estetice, deși istoriile literare sunt obligate să ia seama la ele (aceasta întâmplându-se pentru că istoria literară bazată pe criterii pur estetice e o utopie). Dar, cu toate că în concepția mea literară incipientă o contribuție maximă a avut-o Camil Petrescu, una formativă și deformatoare, de care aveam să mă desprind abia scriind, eu am început să scriu de tânăr (adică de pe la 25 de ani), ceea ce pentru un prozator nu e recomandabil decât ca exercițiu.

Nu aveam tinerețea fără vârsta declarată pe care o au colaboratorii revistei **Noua literatură**, o tentativă interesantă, care va fi de reținut și prin eșecul ei. Camil Petrescu mi-a tulburat buna dispoziție cu aserțiunea, pe care am fost silit să i-o aprob în timp, că tinerii nu cunosc nici măcar valoarea artistică incomensurabilă a plictiseli, ceea ce cred că nici el nu a făcut-o prin fraza lui tăioasă, acțiunea precipitată, ductul narativ, ceva mai potolit la maturitate, dar încă viu în capodopera sa **Ultima noapte...** Respingerea „tinereții” a făcut-o el încă mai târziu, cu adresă directă la idolatria foarte apropiată de fascism, a tinerilor noștri gidieni și trăiriști, în frunte cu cei doi ciraci ai lui Nae Ionescu, Petre Pandrea și Mircea Eliade, dar și Emil Cioran, Constantin Noica și încă vreo câțiva la fel de gălăgioși, dar mai lipsiți de talent. (Și George Călinescu trecuse pe acolo, dar maturizarea i-a venit mai curând.)

În tot cazul, ideea de a se propune ca apariții reviste ale tinerilor e dintre toate năzbâtiile și îndrăznelile celor ce-și zic „tineri” cea mai riscată fantezie. Câți n-au comis o asemenea eroare: să ne gândim la bietul Labiș, care la începuturile literaturii comuniste (firește: noi) a jucat cu mare succes acest rol, unul pe care cel de-al doilea volum al său de versuri l-a anulat, transformând toată trecerea sa prin literatură într-un caz, vai ce ciudățenie nefericită!, cu doar unele efecte artistice, cele mai multe fiind melodramatice.

Revenind la cei peste o sută de poeți de la **Literatura nouă** (și sper că numărătoarea mea n-a fost zgârcită), să-mi fie permis a observa unele erezii față de ceea ce m-aș fi așteptat: fraze gramatical corecte, câte un vers bine cadentat, o fluentă liniștitoare, poate și o rimă norocoasă ieșită din program. Să fie toate acestea niște concesii făcute vulgului, prostimii, retrograzilor din alte generații, eventual, ruginiților optzeciști? Iată întrebările pe care eu mi le-am pus cu un anume absolutism de intenție în care eu nu cred...

Mă limitez atunci, retras în ale mele, să urez ani cât mai mulți tinerilor și mentorului lor, doamna Luminița Marcu, adică o juvenitate care, până la ei, a fost veșnică doar în lumea basmelor.

Matei Vișniec: Parisul a păstrat numai memoria învingătorilor

IOLANDA MALAMEN

I.M. Matei Vișniec, ai un nou roman în librăriile românești: „Sindrom de panică în Orașul Luminilor“ (editura Cartea Românească, redactor Mădălina Ghiu), care este lansat astăzi, 5 mai, în prezența ta, la Librăria Cărturești din Muzeul Țăranului Român. Un roman ironic, polemic și frenetic-halucinant-actual, ca să fiu în nota cărții.

M.V. Actual din punct de vedere, știu eu, al cataclismului pe care îl trăiește literatura în ziua de azi. Suntem într-un moment de mondializare a marketingului literar, al goanei după celebritatea literară, al goanei după fantasmăle literare. Este o epocă în care toată lumea scrie și în care specialiștii fenomenului așteaptă în următoarele două decenii un milion de scriitori chinezi pe piața literară, moment în care se multiplică agențiile care le propun persoanelor particulare onorarii, pentru ca ele să-și poată povesti viața și publica romanul vieții lor. Așadar, toată lumea scrie. S-ar putea spune că sunt mai puțini oameni care citesc și mai mulți oameni care scriu în acest moment. A scrie a devenit aproape un reflex lejer. Fiecare din cei care-și povestesc viața are impresia că a scris o carte. Alfabetizarea generală are acest revers incredibil: în fiecare om zace un scriitor. În același timp, în fiecare editor zace un lup, o ființă hămesită, care încearcă să-și împingă scriitorii în față, să-l ducă spre glorie, spre încasări de piață extraordinare. Sunt cutremurat la gândul că apar, uite, numai în Franța, 800 de romane anual! Este uluitor! Nici criticii, nici librării nu reușesc, bineînțeles, să le citească pe toate. Editorii, însă, sunt obligați să țină pasul cu cantitatea, deși întotdeauna din această cantitate de fapt 4-5-6 oameni sunt împinși în primele rînduri.

I.M. Nu funcționează, totuși, și hazardul?

M.V. Rareori poate fi vorba de hazard. Fiecare mare editor are în stoc cîțiva autori susceptibili să devină celebrități internaționale. Dar el nu poate pune pachetul cu bani pentru a face publicitate decât pentru cei cîțiva. Și chiar celebritățile stau la coadă în așteptarea acestui moment cînd editorul se va focaliza pe unul sau altul dintre ei. La anul, va veni rîndul următorului, peste încă un an, celui de-al treilea ș.a.m.d., pentru a fi propulsați în prim-planul atenției culturale. În Occident, cel puțin, un autor care nu

este văzut și nu este prezentat în mod special la televiziune, la radio, dacă nu are o bună presă în mass-media, dacă nu i se văd fotografiile în metrou, dacă nu apar mari afișe cu cartea lui, dacă nu este evidențiat în saloanele de carte, se pierde. Librării sunt excedați de faptul că vin valuri și valuri de cărți și că un titlu nu poate rămîne mai mult de două săptămîni pe standuri, pentru că trebuie, pur și simplu, să le scoată, ducîndu-le în depozit, pentru a face loc valului următor.

I.M. Și dacă, în ciuda previziunilor, un titlu nu se vinde, ce se întîmplă?

M.V. Dacă un titlu nu se impune în două-trei săptămîni, este dus undeva, în depozit sau la coadă, pentru a face loc valurilor noi de cărți. De pildă, editorii francezi, mefienți în privința premiilor oficiale, au născut un premiu foarte interesant, al lor.

I.M. Această, să-i spunem, babilonie literară a fost o sursă de inspirație pentru romanul tău.

M.V. Trăim, într-adevăr, un fel de babiloniadă a vieții literare și din această babiloniadă m-am inspirat și eu. „Sindromul de panică în Orașul Luminilor“ este oarecum un roman despre scris, despre fantasmăle scriitorului, despre fantasmăle pe care le are artistul, fie că vine din estul Europei, din Asia, sau din Africa și ajunge în Parisul susceptibil să-l propulseze.

I.M. Nu cred că există scriitor sau artist care să nu poarte cu sine fantasmăle legate de Paris.

M.V. Așa este, în fapt, toți fantasmăm asupra Parisului. Toți îl cunoaștem cînd ajungem în fine să pășim prin el. Am luat ca model Parisul pentru că eu trăiesc acolo de 22 de ani, dar toți purtăm în noi un Paris al nostru, toți credem că Parisul este un loc în care ne vom realiza. În momentul în care un scriitor sau un artist ajunge acolo, trăiește într-un oraș pe care l-a asimilat deja, care-i este familiar. Pentru noi, românii, el face parte din sufletul nostru, ne-a format mental. Ceea ce nu vede turistul și chiar omul avizat cînd vine la Paris sunt fantomele celor care nu

s-au realizat. Sunt sute de mii de „cadavre“ aeriene sau pietonale ale celor care au venit la Paris, au sperat, dar n-au realizat nimic, s-au scufundat. Parisul a păstrat doar memoria celor care au învins, dar memoria celor care nu au reușit este inexistentă. Am încercat să-i propun cititorului o inițiere în acest Paris care este și un cimitir al eșecurilor.

I.M. Ai făcut din personajul Cambreleng un executor și mînuitor abil al fantasmălor spre gloria literară. Sunt, oare, mulți domni Cambreleng în lumea de azi?

M.V. Sigur, personajul meu Cambreleng este un antieditor într-un fel, pentru că el îi torturează pe cei care s-au grupat în jurul lui, le impune să scrie și să descrie la nesfîrșit aceeași carte, îi pune pe toți acești autori fascinați de ideea că și-au găsit în sfîrșit editor să scrie o carte împreună, îi invită la exerciții incredibile de percepție a realității prin instrumente absolut inedite. De pildă, consideră că sloganele publicitare sunt deja o carte în sine și nu avem altceva de făcut decît să le enumerăm, pentru că în felul acesta se va naște o carte. Orașele noastre au devenit niște cărți, niște cărți urbane, pentru că, dacă ne plimbăm pe un bulevard și la Paris, și la București, și la Londra și citim de la numărul 1 pînă la numărul 300 al unui bulevard toate inscripțiile care figurează fie sub formă de panouri publicitare, fie sub formă de alte semne, alte texte, există o înșiruire halucinantă de cuvinte care formează o melodie a zilelor noastre, un fel de rock-and-roll textual, care este fantastic. Or, personajul spune: iată, aceasta este adevărata literatură! Nu ceea ce scrieți voi. Este literatura care emană din însăși viața orașului. Personajul meu este un extravagant care propune soluții revoluționare de roman. El spune: romanul în zilele noastre ori este un roman colectiv, ori trebuie să moară. Sau este un roman care va fi publicat în așa fel încît fiecare exemplar al cărții să fie o altă față a aceluiași text ceea ce, de altfel, se și întîmplă.

Există asemenea experiențe literare în care se publică un roman în 300 de exemplare, dar fiecare exemplar are o altă structurare a poveștii. Fiecare cititor care cumpără cartea cumpără același titlu, însă înăuntrul poveștii este restructurată altfel, personajele au alte destine. Există, mai nou, romanele care au apărut în Japonia pe SMS-uri. O tînără japoneză a devenit celebră acum cîțiva ani pentru că a scris primul roman pe SMS.

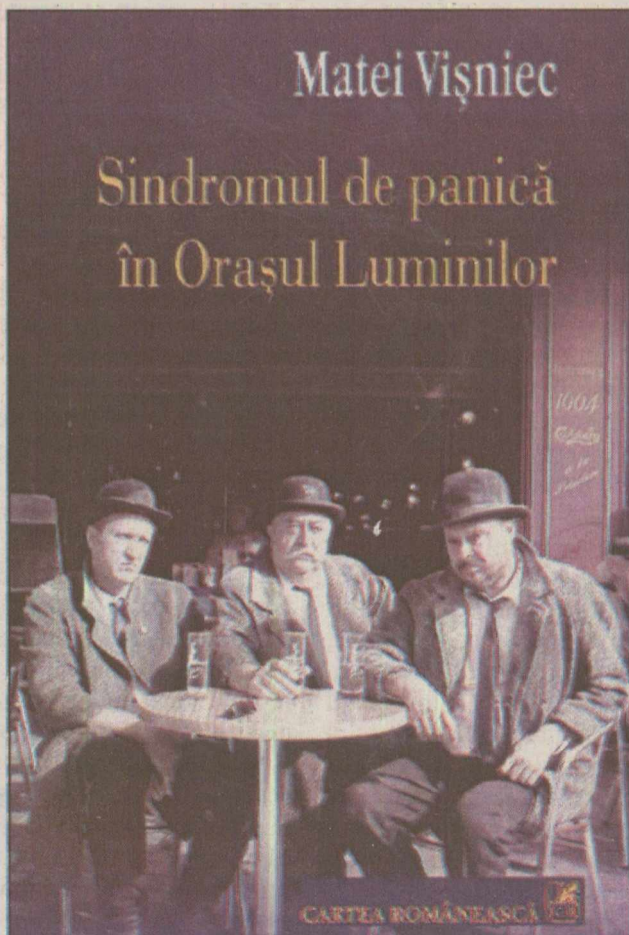
I.M. Frontierele au fost spulberate...

M.V. Frontierele au explodat total. Ca și în teatru, a povesti o întîmplare a devenit un lucru demodat. Și în roman la fel: a nara o poveste este un lucru absolut demodat, inacceptabil aproape.

I.M. Matei Vișniec, ți-ai găsit în această „explozie“ a frontierelor, cum spui, cuvintele care te-au propulsat. Un lucru extraordinar!

M.V. În această colcăială de explozie a cuvîntului îmi caut propriul traseu, pentru că eu însumi sunt un om care a scris și scrie în românește, care a plecat în Occident și scrie și în franceză. Am trecut de la o limbă la alta și am mers pe marginea unei frontiere uitîndu-mă și în dreapta, și în stînga la cele două culturi și lucrul ăsta mi-a dat niște aripi, dar, în același timp, foarte multe îndoieli. „Sindromul de panică în Orașul Luminilor“ este autoficțiune în mare parte și, în același timp, un roman al fantasmălor culturale.

Port ambele culturi în mine, dar ceea ce port cel mai mult sunt acești doi oameni: unul care s-a născut în România și unul care s-a născut în Franța. De altfel, ei sunt unul și același. <<

Traian T. Coșovei: Cultura în România este privită ca un câine de pripas

DAN MIRCEA CIPARIU

Ce singure proprietăți mai are Poetul astăzi, Traian T. Coșovei, într-o lume în care, vorba unui personaj cunoscut de noi în Piața Floreasca, aproape de casa ta, „ți-am dat banu’, mie îmi dai banu’, bă, banu’”?

Dragă prietene, eu nu pot spune, pe urmele lui Nichita Stănescu, „singura mea proprietate este absența”, pentru că așa fi neadevărat, poetic vorbind. Nici nu am ajuns la vârsta la care timpul crește în urma mea întunecându-mă... deși, fizic, cronologic, am depășit eminescienele versuri. Nu sunt nici omul dezos, nici acela dezariptat de amintiri mai trecute, mai recente, mai mărunte. Nu sunt nici jumulit, nici jupuit, nici jefuit de un trecut care a fost mai îngăduitor ori mai nemilos cu fiecare. Sunt un muncitor care are șansa să muncească la propria fabrică de viață. Am proprietatea de a mă lichefia, solidifica ori pulveriza într-o lume care este a mea, așa cum e, iar nu cum era să fie. Cum spuneam într-un vers din tinerețe: „Sunt și eu un june... Un obiectiv survolabil./ Un individ, adică nimic. O zecimală în cifra ta de afaceri./ Unul căruia i se recomandă întoarcerea la natură./ Și motociclismul, autostopul – și budismul Zen. Adică nimic./ Sunt și eu un june. Hei, fraților, uitați-vă și la mine!”.

Cât despre personajul din Piața Floreasca („ți-am dat banu’, mie îmi dai banu’, bă, banu’!”), el există în continuare, dar s-a schimbat în sensul că a suportat o operație chirurgicală de extirpare a corzilor vocale... A supraviețuit, dar a redat liniștea cartierului...

Cât despre mine: am proprietatea de a vă povesti aceste lucruri.

Prietenii literare au devenit o rară avis după 1989. Ai vreo explicație?

Eu am un cult al prieteniei. Prietenia literară se deosebește prin faptul că, dacă nu ai respect pentru opera celuilalt, se poate risipi ca scrumul de țigară la o masă de spriț. Darul neprețuit al prieteniei ți-l dă Dumnezeu, însă trebuie să-l aperi singur, iar eu mulțumesc pentru că am primit acest dar.

Nu cred că după 1989 a dispărut noțiunea de prietenie. Însă observ că nici „interesele” nu se lasă cu una, cu două. Pragmatismul, individualismul, stângăcia în fața generozității sunt ecouri ce vin

din partea celor ce cultivă resentimentul ca pe o viitoare recoltă bolnavă.

În afară de grija zilei de mâine, care, mai ales pentru un poet, e o aventură tensionată în viață și în destin, ce te neliniștește în ordinea gândurilor și a trăirilor tale?

Zic și eu, pe urmele unor înaintași: pe lângă grija zilei de mâine, am grija de a nu avea griji.

Îmi creează disconfort senzația că oamenilor de artă li se aruncă o ciozvărtă sub masă. Și, dacă te apleci să o iei (pe meritul tău), ești ca un infractor. Dacă iei un premiu (pictură, muzică, teatru, film, literatură), apar șase-șapte comisii care îți cer explicații, nume, adrese... cine ești, ce urmărești! Acest câine de pripas – cum este privită cultura în România – supără pe mulți pentru diferența de ideal. Așa că mai toți semi-analfabeții își „trag” diplome peste diplome ca să arate că și ei pot (dar, oare, pot?) fi ca noi. Fenomenul nu e nou: această Doamnă

Chirița cu balebă de vacă între degete ne semnează nouă destinele? De parcă și ei ar avea destin!

Ce ai învățat ca stil și ca respirație interioară de la adorabila ta pisică Raisa, dăruită de prietenul și fratele tău de generație literară, Florin Iaru?

De la pisica mea, înțeleapta birmanezo-siamezo-himalayană Raisa, am învățat câte ceva din lecția răbdării birmaneze, am învățat din știința așteptării siameze și din arta perseverenței himalayene. Dacă ar fi fost un personaj din romanul lui Bulgakov, Raisa ar fi fost oponenta lui Behemot într-o luptă a umbrelor cu seninătatea pisicească... și nu numai. Și acum, când scriu aceste rânduri, Raisa stă lângă mine și se uită cum bat la mașina de scris. Nu se mai miră de felul în care se mișcă tastele și clapele... a învățat și ea ceva de la mine: să socializeze.

Cât despre fratele meu de generație, poetul Florin Iaru: îmi povestește într-o

zi că savanții japonezi au descoperit un aparat, un fel de reportofon care, pus la botul pisicii, îți traduce diferitele tipuri de mieunat... mi-e foame, mi-e somn, dă dracului muzica aia mai încet, mâine să-mi luați iepure, că m-am săturat de somon etc. Vin acasă plin de entuziasm și îi povestesc Ștefaniei... uite... așa și pe dincolo... hai să-i luăm și noi pisicii aparatul inventat de savanții japonezi! Și Ștefania îmi răspunde: bine, Traiane, dar ce folos dacă îți traduce în japoneză?

De curând, ți-a apărut la Editura Muzeului Național al Literaturii Române o antologie de recenzii și cronici literare, „Poetii marilor orașe”. Pentru care fapte poetul și poezia sa sunt atât de rezonante cu Marele Oraș, loc de pierzanie de sine și prăpastie sufletească?

Orașul – ca teritoriu existențial – a evoluat mult în viziunea poetilor. De la poezii damnați, la expresioniști, de la futuriști ori dadaști până la poezia Generației Beat (Allen Ginsberg, Lawrence Ferlinghetti, Gregory Corso, Jack Kerouac etc). Trebuie luată în seamă preocuparea poeziei române moderne și contemporane pentru acest spațiu al maximei vitalități și al terorizantei depresii. Poetii marilor orașe nu sunt nici mai buni, nici mai răi (ca și exprimare lirică), dar sunt marcați de o frenezie distructivă care îi caracterizează în nuanțe diferite... și cu ecouri poetice diferite. Satele nu au cartiere sau mahalale. La mine, în Floreasca, sunt numit, mai în glumă, mai în serios, poetul Cartierului Floreasca. M-a măgulit aprecierea aceasta, mai ales că nu vine de la niște grupuri de universitari, ci de la oameni simpli. M-au văzut și ei la televizor ori m-au auzit la radio... am mai împărțit niște cărți... self-management, deh!

În rest, Orașul este devorator, iar o probă de rezistență (și poeticească) este aceea a păstrării identității într-un spațiu alienant – în cazul Bucureștilor, chiar depresiv, depersonalizant. Nu am ținut cont de ordinea alfabetică, de data nașterii etc., astfel că nume ca: Nichita Danilov, Mircea Cărtărescu, Mircea Dinescu, Ion Mureșan, Grigore Hagiu, Denisa Comănescu, Ioana Crăciunescu, Cornelia Maria Savu, Gheorghe Tomozei, Bogdan O. Popescu, Liviu Ioan Stoiciu, Dan Mircea Cipariu, Ion Stratan, Matei Vișniec „supraviețuiesc” de bunăvoie în mediul poetic citadin. Este o carte de maturitate în ceea ce privește analiza acestui fenomen poetic.

Cum te visezi la 60 de ani? Ce ai mai putea pierde, ce ai mai putea câștiga?

Mă visez ca Mark Twain, înconjurat de domnișoare, care de care mai frumoase, vorbindu-le eu despre poezii marilor orașe, pe Ștefania pregătind un ceai, pisica torcând sub masă, pe Florin Iaru făcându-ne fotografii peste gard, ros de invidie, și pe Dan Mircea Cipariu așteptând de vreo oră în salonul cu pian ca să-mi ia un interviu.

Din poezia rusă

Traducere și prezentare de LEO BUTNARU

Valentin PARNAH (1891 - 1951)

Poet, traducător, jurnalist, istoric al baletului, coregraf și muzician.

S-a născut la Taganrog. În 1915, se stabilește în Franța. În interes de studiu, călătorește în Arabia, Palestina, Spania, Egipt și Sicilia. La Paris, se apropie de Ilya Zdanevici, avangardist radical, Parnah însă temperându-și râvnele într-o înnoire și orientându-le în albia unui epigono-futurism destul de ingenios.

În 1922 revine în Rusia, ziarul „Izvestia” anunțând pe prima pagină că: „La Moscova a sosit. Președintele Camerei poezilor din Paris, Valentin Parnah, care își va demonstra lucrările din sfera muzicii noi, poeziei și dansului excentric, reprezentate cu mare succes la Berlin, Roma, Madrid și Paris”.

Primele cărți de versuri i-au apărut la Paris, ilustrate de N. Goncharova și M. Larionov, iar o alta – cu un portret de P. Picasso: **Cheiful, Samum** (ambele 1919), **Se cațără acrobatul** (1922), **Introducere în arta dansului: Versuri alese** (1925).

Însă viața, în Rusia, avea să i se modifice în rău, după ce V. Parnah publică un volum despre istoria închiziției, apărut la editura „Academia”. A avut și o variantă franceză a acestei cărți, încredințându-i-o lui Louis Aragon, care, însă, pierde acel unic exemplar.

În anul 1941 se află în evacuare împreună cu poetesa Marina Tsvetaeva (orașul Cistopole). Ambii fac tentative de a obține o slujbă oarecare, pentru a se putea alimenta la cantina fondului literar. Parnah are șansă, fiind angajat ușier, Tsvetaeva însă e respinsă. Poetesa se sinucide în același an, 1941. V. Parnah avea să moară zece ani mai târziu.

UVERTURĂ

(film dans)

*Du pied gauche je marquais
la mesure, et je croyais avoir
l'autre dance un cercueil.*
Honoré de Balzac

Milostiv fie cu tine Shiva,
Îvingător al lumii și dansului.

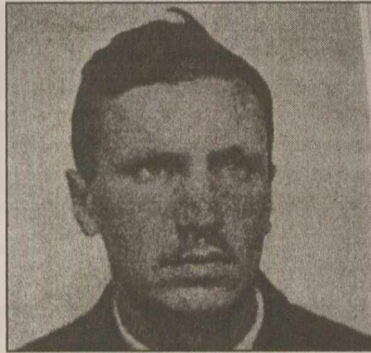
Salutul dansatoarelor hinduse.

Vine îndelungă înlemnire,
Curent sălbatic trece, vântuire,
Și de solide muzici încropeală
Trece prin scrâșnete, urlet de fiară.
Și nouă ni-i plăcut să auzim
Dodecafonică gamă sprintară.

Supra excentricul vremilor noastre
(Smoching sumes), ciudatul june,
Detestând baletul clasic,
Găsindu-și dansul său anume.
Desenând osoasă arbaletă,
Lovește cu un tatuaj acut,
Șarpe, tanc, girafă și, brusc, scheletul
Iese abil din șoldul său zbătut.

După care scunda parte, ei
O dansează în pereche. Legământ.
Dar dintr-o dată, scheletul – hop! –
Dă-n adversar de vierme și mormânt...
Și ființa plată și ruginie
Din nou e solo, lăsând pe-ălalt să piară.
Dă-i drumul! Dopul lovește-n tavan!
Împușcăturile te înfioară,
Și tremură smocul roșcat
Peste boltita frunte cu cucuie,
Până nu-și extrage dansul iar
Scheletul ruginiu ca de tămâie
Și cu o filmofugă îl ajunge –
Tremur, dublor din anii ce-au să vie.

Scheletul dispăru... sclipăt de repezi spițe...
Super, – singur, – să-ntâmpine urlatul.
Se ridică, publicului de plebei
Sosiți din trei sau șase capitale
Făcându-i semn că totul e OK.!

Boris POPLAVSKI
(1903 - 1935)

S-a născut la Moscova într-o familie de descendenți nobiliari polono-lituaniano-ucraineni. Tatăl său, absolvent al Conser-

vatorului de Muzică, a fost discipolul lui P. Ceaikovski.

În 1918, părinții divorțează, împreună cu tatăl său viitorul scriitor stabilindu-se la Harkov, apoi la Ialta. Unul din primele poeme ale lui B. Poplavski (**Odă la moartea împăratului**) ține anume de această perioadă. Debutul în presă și-l face în 1920, la Rostov-pe-Don. Este și anul în care ia drumul emigrației – Constantinopol, Berlin și, în fine, Paris. În 1928, re-debutează, deja în exil (revista **Voința Rusiei**), iar în 1931 publică unica sa carte antumă, **Drapele**. Curând, este apreciat drept cel mai important poet tânăr al emigrației ruse (V. Nabokov).

Se formează sub auspiciile poeziei franceze (în special,

Rimbaud) și, implicit, ale futurismului rus, grație faptului că, la Berlin, îi cunoscuse pe V. Șklovski, B. Pasternak și V. Ma-iakovski. La Paris are relații cordiale cu I. Zdanevici, fervent transraționalist (care, de altfel, a și păstrat cea mai mare parte a manuscriselor lui B. Poplavski, după enigmatică moarte a acestuia). Este și autorul romanelor **Apollon al fără-de-chipurilor**, **Din cer acasă** (cu un accentuat caracter autobiografic). Postum, îi sunt editate cărțile **Ora de zăpadă** (1936), **În coroană de ceară** (1938), **Dirijabilul unei direcții necunoscute** (1965). Captivantul său **Jurnal** a fost păstrat de un alt scriitor al exilului rus, N. Tatișev, și publicat în 1996.

(DIN „AVTOMATICESKIE STIHI” / „VERSURI AUTOMATE”)

Vuietul anemonelor doarme-n elicitricitate
Aurul apusului s-a reîntors în negrul râu
Zăpada neagră ne îndurera
În acel an muriseră șerpilor de aramă
Iar cămilele plecaseră-n pustiu după apă de munte
Încet pe perete se ridica-răsărea apa
Cornișele priveau spre-ndepărtări oceanice
Pisicile dormeau chiar pe marginea neființării
Și cineva vorbea în somn
Despre ceva îngrozitor –
Despre trădare

O clopote
O liliac al liliacilor liliachii
O înzoriri ce lalele din lalele sunteți
Cel mai simplu e – să mori
Cel mai greu – să suporti
După pragul casei din nou strada scuarul
Trec din odaie în odaie
Și somnul se aține după mine
Paltonul meu se gârbovește colo în lunarul întuneric
Eu cad el – după mine
O soare
Cum să redai rușinea refuzului de-a plânge

Și în seninul subteran să-ți scuturi floarea
În geamul meu soarele a obosit să mai cadă
Refuzul de-a tăcea
Clopote
E timpul ca pana de scris să adoarmă-n vis
Liliacul se rupe spre veșnicie
Dorm demult
Pe chip un straniu zâmbet de fecioară moartă
O leule
Cu o rază-mpreunează ale reginelor vedenii

Luna interpreta o serenadă
La un pian albastru-deschis
Noi ne ascundeam după colonade
Trăgeam cu ochiul și așteptam
Dar o lovi în spate cel care
De sunete se temea mai tare decât toți
Și-amuți al lunii clovn de sticlă
Pierzându-și sângele argintiu
Și capul său se rostogoli
Dincolo de-ndepărtata pădure nu prea-naltă
Adio lună
Asasinosenenarul
Trăiește într-o casă de sticlă înzăpezită
Și lin cu un balon enorm
Anii săi zboară în eterul bolții
Trecură toate și dansul chiar a uitat
Că – el – cândva – pe sine s-a asasinat.

Vânturile,
valurile...

Adrian Popescu

SEMINTE

Sămânța, când e aruncată,
Parcă-i de fier cum cade, grea,
De-aceea și câmpia toată
Magnetic rost de-acum își vrea,

Tăranul nu-și cosește câmpul
Că nu stă-n sat mai nou, deloc,
Și-n primăveri, când vine timpul,
Riscând incendiu, îi dă foc !

Și el de foc e-n sărbătoare,
Și sărbători are mereu,
Uitând de voci interioare,
Îl uită bunul Dumnezeu.

De stau să judec, m-afectează
Faptul că el n-are habar
Văzând cum zilnic se strâmtează
Drumul făcut înspre hambar.

Dar nu mai judec, că știu prețul,
Tot una-i de vorbesc ori tac,
Pun pixul jos și iau hârlețul
Și fiul câmpului mă fac!

Parodii

de Lucian PERȚA

Sînt tot mai convins că lumea nu poate fi înțeleasă decît dacă este privită cu ochi de medic, după cum sînt încredințat că omenirea nu va mai reveni niciodată la modelul clasic al lui *mens sana in corpore sano*. Schimbările sînt ireversibile, în noi înșine și în mediul în care trăim. Iar ceea ce mă atrage cel mai mult sînt formele patologice de izbucnire a psihologiei colective, felul aparent inexplicabil în care au loc niște fenomene dramatice și ireparabile, cărora, după ce au avut loc, le poți găsi totuși o explicație plauzibilă, chiar dacă asta nu mai poate schimba nimic din proporțiile dramei. De la scandalurile în familie și pînă la accidente de circulație, de la certurile între prieteni și pînă la conflictele etnice, există o etiologie a greșelii omenesti pe care oamenii au expediat-o pînă acum în debaraua încăpătoare a hazardului matematic. Aceste greșeli colective sînt atît de frecvente, că nu mai sesizăm că le cădem victime aproape zilnic, dar, în schimb, intuim că, dacă nu le putem prevedea apariția, este pentru că lanțurile cauzale din încrucișarea cărora au apărut sînt foarte numeroase.

De pildă, așa cum există o etiologie a cancerului datorită căreia neoplasmul apare numai acolo unde mai întîi a avut loc o înlănțuire întîmplătoare de șapte mutații genetice, înlănțuire care, întîmplătoare fiind, ne silește ca despre cancer să spunem că este o boală de etiologie necunoscută, tot așa, în relațiile dintre oameni, există o etiologie a greșelii pe care o considerăm necunoscută pentru că nu percepem combinația de factori din convergența cărora a apărut. Cît timp se produce, ea este imprezvizibilă și inexplicabilă, pentru ca apoi, la o cercetare retrospectivă, drumul declanșării ei să poată fi refăcut.

Cel mai simplu algoritm al greșelii umane e cel în care greșeala finală se petrece în urma succesiunii premergătoare altor două greșeli mai mici. Fiind mici, ele sînt trecute cu vederea, deși rolul lor e covârșitor în apariția dezastrului. Dacă ele nu ar fi apărut, nici greșeala finală nu ar fi fost făcută. De pildă, întotdeauna un accident rutier e precedat de două greșeli minore, săvîrșite de șoferi care nici măcar nu sînt

CREIERUL LUI PIRANESI

Greșeli și umilințe

SORIN LAVRIC

implicați direct în accident, dar care, prin săvîrșirea acestor erori, sînt de fapt autorii morali ai accidentului. Sau, cu alt exemplu, ruptura bruscă dintre doi oameni apare abia la capătul a două greșeli săvîrșite în anturajul lor intim de chiar prietenii acestora. Și, deși cearta dintre ei pare să izbucnească din senin, ea a fost precedată de combinația întîmplătoare a două gafe, care, unite într-un cîmp psihologic, creează condițiile iscării conflictului. Cînd lucrurile se liniștesc, toți se întrebă ce naiba i-a apucat pe cei doi și cum de a fost posibilă o asemenea ruptură, cînd, de fapt, tocmai cei care se miră sînt cei care, prin cele două gafe premergătoare, sînt instigatorii fără voie a rupturii petrecute. Dar ce te faci cînd algoritmul greșelii cuprinde nu două greșeli, ci patru sau cinci? În acest caz, hazardul e la el acasă, iar filozofia nu mai poate face nimic. Iar fără greșeli cel mai adesea nu ar exista umilințe.

Foarte multe din umilințele de care am avut parte în viață le-am putut suporta numai pentru că, în momentul cînd le înduram, de față nu a fost nimeni care să mă vadă. Nu că n-ar fi fost tipenie de om, ci că, dintre cei care erau de față, nici unul nu mă putea recunoaște mai tîrziu. Și astfel, chiar dacă fusesem umilit în fața unor oameni, prin chiar amănuntul că aceștia îmi erau străini, într-un fel nu mă simțeam cu adevărat umilit. Lipseau parcă martorii propriu-ziși ai umilințelor mele,

cei care ar fi putut peste un timp să depună mărturie pentru ceea ce pășisem: cunoștii mei. De cîte ori nu m-am surprins cum, trecînd prin clipe înjositoare, mi-am spus în chiar clipa în care le trăiam „ce bine că nu e vreun apropiat ca să mă vadă”. Dacă atunci aș fi fost văzut de o cunoștință, aș fi intrat în pămînt de rușine, suferind de o mie de ori mai mult. Asta înseamnă trei lucruri: 1) Umilința nu e atît sentimentul pe care ți-l dă gîndul că orgoliul tău a fost strivit în prezența unor oameni, ci umilința e rana pe care ți-o dă conștiința faptului că cei care au asistat la căderea ta au fost niște cunoștii la a căror părere ți-ai. Ceea ce te doare nu e că ai fost umilit, ci că lucrul acesta are să se afle, și nu de oricine, ci chiar de prietenii sau dușmanii tăi. Te doare nu durerea ta, ci că ea va fi savurată în zilele următoare de răutatea oamenilor. 2) Așa cum în fizică parametrii unui eveniment depind de starea în care se află observatorul, tot așa, în cazurile de terfelire a orgoliului omenesc, proporțiile umilinței depind de însemnătatea ochilor care au apucat s-o vadă. Așa se face că oamenii pe care ajungem să-i urîm cel mai mult sînt cei care au fost martorii slăbiciunilor noastre. Nu le putem ierta că ne-au surprins în împrejurări stînjenitoare de pe urma cărora imaginea noastră s-a ciobit. Și aidoma unor criminali dornici să scape basma curată, ne apucă nerăbdarea de a șterge urmele umilinței și de a înlătura martorii incomozi, și asta pentru că una din motivațiile ce ne împing în viață e dorința de a nu le da satisfacție dușmanilor. Totul e să nu le dai prilejul să jubileze pe seama căderilor tale. Să nu le dai posibilitatea de a se bucura drăcește în urma clătînării tale. 3) În tărîmul moralei publice, principiul juridic *testis unus, testis nullus* (un singur martor e totuna cu nici un martor) nu e valabil. E îndeajuns ca o singură pereche de ochi să te vadă în genunchi și, dacă perechea aceea e una de crucială importanță, atunci decăderea ta va fi cu mult mai mare decît dacă, să zicem, ai fi fost batjocorit în piața publică în fața a mii de oameni. Un singur martor poate însemna iadul pe pămînt.

«

A CULTURAL HISTORY of HUMOUR

Edited by
JAN BREMMER &
HERMAN ROODENBURG

Un titlu dubios, acest „A Cultural History of Humour”. La prima vedere, tentativa de a împărți istoric umorul – care, dincolo de orientarea sociologistă, ține în mare măsură de temperament, încercarea de a nega versiuni universale – de tipul „umorul e pur și simplu o altă realitate”, acest *essay* pare înșelător. Cum, cu un minim bagaj teoretic, poți oferi umorului o oarecare linearitate, așa încât el să devină un fenomen și să poată fi explicat evolutiv? Jaques Le Goff, unul dintre colaboratorii volumului, se eschivează admirabil: „*being a cultural and a social phenomenon, laughter [sic!] must have a history*”. Așa, care va să zică, ceea ce punem în discuție este „râsul” și nicidecum „umorul”, or, astfel, cititorul rămâne confortabil în fotoliul unei simple istorii sociale. Cu riscul asumat, voi propune titlul: „A social history of laughter”, infinit mai ferit de exclamațiile vreunui OPC editorial imaginar.

Eseul lui Jan Bremmer (primul din

CARTEA STRĂINĂ

Homo ridens

OCTAV-EUGEN POPA

volum) aduce în discuție ideea „umorului interzis” al Antichității. Dionisiac și subversiv, umorul – deși, din nou, mai degrabă „râsul”, dar voi lăsa această idee deoparte din lipsă de spațiu – avea puterea magică a inversiunii ordinii sociale, a dezordinii perpetue. „Ce-i prea mult strică” și „După răs vine plîns” justificau tentativa culturii de a limita sau a defini strict asemenea activități. Așa au luat naștere carnavalul și serbările de tot felul în care umorul era acceptat doar cu promisiunea vremelnice. Sociologul britanic Raddcliffe-Brown vedea în aceste întreruperi de realitate două dintre instinctele antagonice ale omenirii: „*nevoia de a viola tabuuri și de a lua în derâdere simbolurile autorității sacre și profane*” și, de cealaltă parte, „*funcția de auto-reglare și auto-menținere a oricărei sistem social*”. *Restrained laughter*, noțiune care poate trezi amintiri sugestive părinților noștri, își găsea începutul în strictețea pitagorismului și avea să producă ecou în răstimpuri în cultura europeană.

Unul dintre momentele de întrerupere a fost societatea romană mândră de umorul ei, descrisă de Fritz Graf în alt eseu al volumului. Ideea unei finalități retorice (aceea de a câștiga o audiență), avansată de Cicero în „*De oratore*”, e plauzibilă pentru această schimbare de direcție către „umorul util”. Ideea conform căreia romanii credeau umorul lor mai bun decît cel grecesc – și atunci, de

aceea, mai permisibil – este exagerată. Știm bine că anticii nu făceau distincția dintre „antic” și „modern”, nu aveau sentimentul „progresului” și cu atît mai puțin cel al „ameliorării culturale”. Cu toate acestea, ei au generat ceea ce numim „ameliorarea civilizației”, or, acest fapt se reflectă în tipul de umor roman, caracterizat de la A la Z în opoziție cu umorul barbar, impudic, murdar. Cu alte cuvinte, umorul roman – sau, mai exact, faptele în care descopereau ei comicul – este unul pur lingvistic, tot ridicolul se petrece altundeva, nu în capitala Imperiului, în cu totul altă lume eminent nereală. Discursul lui Cicero, atunci cînd utilizează cuvinte de spirit, apelează la comicul „urbanitas” (așadar, civilizat) și caracterizează prin asta oarecum involuntar o stare de spirit a unei clase sociale înalte, senatoriale.

Problema Evului Mediu este tranșată mai simplu decît ne-am fi așteptat. Disputa clasică, între lipsa de umor („întunecimea”) a Evului Mediu și prezența unui comic aparte („*medieval folly*”) este rezolvată de Aaron Gurevich și Jaques Le Goff prin relevarea complementarului dintre cele două. Amândoi acceptă dihotomia istorică dintre cultura oficială, neagră, a Bisericii și tradiția populară, nostimă a masei. La fel, nu încapă îndoială că multiplicarea carnavalurilor și a bufonilor este o expresie a intersecției pașnice dintre cele două culturi. Însă contopirea totală apare în formularea lui

Gurevich: „*the main idea is that the boundaries between good and evil, heaven and hell, were not so clear, they balanced one another. The problem between learned culture and popular culture seems to be necessarily transformed into the inner property of medieval mind, which was able to combine different approaches to the same religious truth [s.m.]*”. Et voila!

Urmază teribil de amuzanta Renaștere, apoi ofuscata Contrareformă (și al ei „*pious joy*”) și apoi ceea ce numim accepțiunea modernă a termenului de „umor” – mult aseasonată științific și deci dezbrăcată de funcțiile mitice din trecut. Tot în epoca modernă, umorul capătă – sau, mai bine zis, dezvăluie – o funcție socială distinctă, stabilirea distanței dintre categorii sociale și chiar una cognitivă, aceea de re-privire a realității dintr-un spațiu independent. Ajungem încet-încet la funcția politică, la acca subversivitate de care vorbeam la început, foarte (prea) cunoscută estului european.

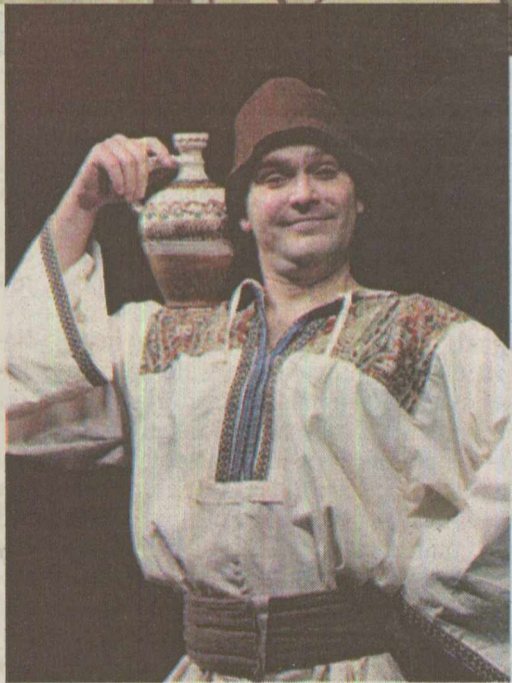
Prin ceea ce nu face, volumul subliniază un fapt important. În 1940, Joachim Ritter avea să tempereze avalanșa de teorii despre răs cu ceea ce ar putea părea o idee îngustă tocmai printr-o atitudine de „*fiicare are dreptate*”. Această idee îndreptățește imposibilitatea unei istorii a umorului (ci doar, eventual, a „râsului”) și sună astfel: „*the comic incongruous is highly relative and depending on how reality as such is perceived, on the specific life-world within which it occurs*”. Rezumând, „istoria umorului” – dacă acceptăm termenul, e compusă din lumi sincronice eterogene ce nu pot fi sistematizate și comparate. Ele pot fi, cel mult, pretinse.

«

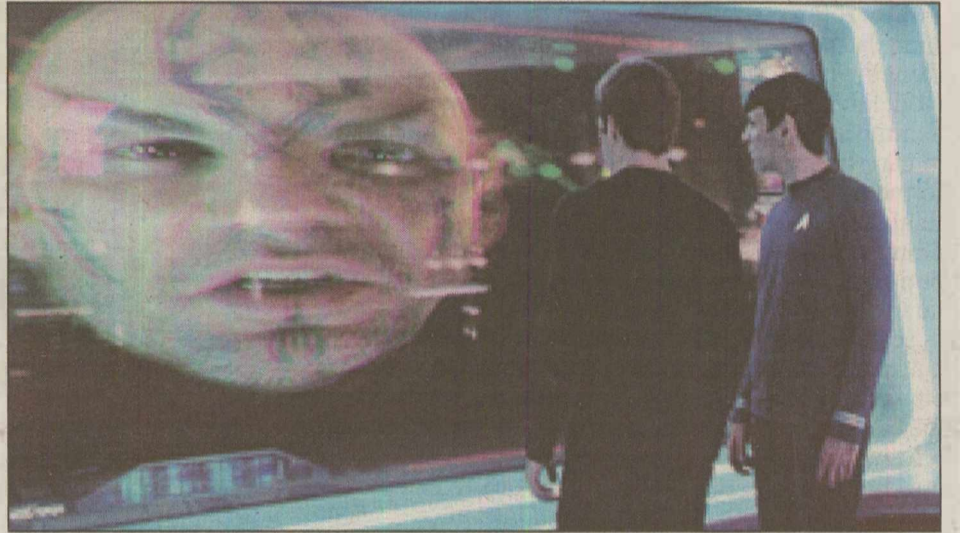
Ion Creangă și Ștefan Mitroi

MIRCEA GHITULESCU

Un succes al literaturii române contemporane este și faptul că la Teatrul Ion Creangă se joacă **Povestea copilului care a salvat poveștile**, de Ștefan Mitroi. Cum a ajuns un autor contemporan pe o scenă contemporană e neobișnuit și foarte greu de explicat. Cu câțiva ani în urmă, Cornel Todea și Ion Gârmacea au avut ideea de a organiza un concurs de piese de teatru pe lângă faimosul Festival 100, 1.000, 1.000.000 de povești. Asta n-ar fi nimic, pentru că s-au văzut numeroase piese premiate și uitate chiar a doua zi după premiere. Important este că Teatrul Ion Creangă le și pune în scenă. Anul trecut a fost premiată Sânziana Popescu, iar piesa ei **Când jucăriile spun pa** s-a transformat într-un spectacol muzical cu totul remarcabil. În ce privește **Povestea copilului care a salvat poveștile**, subiectul este tandru și catifelat. Împărăția lui Ștefan Mitroi care „*nu e a mea, nici a voastră, ci a urmașilor urmașilor voștri*” este eterna împărăție de basm, dar una în care poveștile au fost date uitării și, mai grav, au fost, răstălmăcite. Dezastrul cultural despre care vorbește Ștefan Mitroi este lumea pe dos sau lumea fără-de-lege. Împăratul este umilit de servitori, împărăteasa mătură curtea palatului, bufonul este trist, șambelanul vesel, Albă ca Zăpada e neagră ca smoala etc. Totul este pe dos pentru că lumea a uitat poveștile. Îți aduci aminte de un film de pomină, **451 de grade Fahrenheit**, după un roman al lui Ray Bradbury, unde cărțile erau arse și, pentru a fi salvate, erau învățate pe de rost. Oamenii purtau numele romanului memorat: Frații Karamazov, să spunem, sau Don Quijote sau Robinson Crusoe ș.a.m.d. Totul este lăsat în paragină. Trei coloane dorice din carton sunt răsturnate ca un avertisment împotriva acestei civilizații în ruină care este lumea contemporană părăsită de poveștile copilăriei. Decorul (Delia Ionescu), foarte înghesuit (ori scena e prea mică), spune exact cât trebuie, pentru că propune o ghicitoare ușoară, care este tot sensul teatrului pentru copii. Un copil jucat cu prea multă prudență de Miruna Ionescu va restabili adevărul poveștilor cu ajutorul Copacului fermecat (Ștefan Opeanu). Poveștile vor fi salvate și ordinea se restabilește. Să remarcăm, în treacăt, că acel copac care vorbește este și o performanță scenografică. Nu este ușor să faci un actor să pară un copac cu ramuri și frunze. Iată, pe scurt, câte

ceva despre spectacolul vesel și muzical (muzica - Eduard Jighirgiu), creat de Constantin Dicu la Teatrul Ion Creangă, pe textul lui Ștefan Mitroi. Altfel nu există nici o legătură între Creangă și Mitroi, pentru că printre marile povești ale lumii cu **Albă ca Zăpada**, **Scufița roșie** și **Frumoasa din pădurea adormită** nu se află și o aluzie la **Harap Alb**, ca să vedem cât de absurd este fălțiceneanul cu acest **black and white** scris pe la 1870 sau măcar la **Dănilă Prepeleac**, cu lumea lui pe dos, cum sugerează Caietul program. Constantin Dicu a cerut și a obținut foarte mult de la actori. Dar vedetele sunt Adriana Drăguț (Nevasta porcarului) și Mirela Busuioc (Bucătăreasa), puse mereu pe petrecere și pline de voie bună, oricât de gravă ar fi situația, care au și meritul de a imprima spectacolului un ritm foarte alert. Sigur nu-i vom uita pe Nicolăe Botezatu, bufonul împăratului (un clown shakespearian cu o mimică ieșită din comun), nici pe Ionuț Antonie - Împăratul, un bonom care și-a ratat viața din delicatețe, vorba poetului. <<

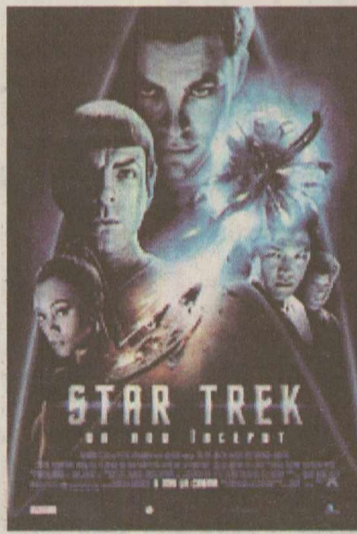
Recompense și SF

CĂLIN STĂNCULESCU

Ultima serie de premii acordate filmului românesc pentru anul trecut a fost inițiată în urmă cu aproape două decenii de Asociația Criticilor de Film. Decernate cu doar câteva zile în urmă, aceste premii nu se aliniază premiilor Gopo sau chiar celor ale Uniunii Cineaștilor din care Asociația face parte. În fiecare an, premiile ACF au evidențiat debuturi strălucite, au marcat apariția unor valoroase volume de istorie sau teorie de film și au reparat, pe cât este posibil, nedreptățile, voite sau nu, ale celorlalte onorabile jurii.

Laureații din acest an sunt - Marian Tuțui, care obține Premiul „George Littera”, pentru volumul „**Orient Express, filmul românesc și filmul balcanic**”. Operă de profundă analiză estetică și antropologică, cartea tânărului cercetător și istoric este deopotrivă incitantă prin anvergura investigației, prin seriozitatea informației și prin altitudinea demersului teoretic ce scoate balcanismul din zona peiorativă, circumscriindu-l într-un fascinant perimetru cinematografic, comparabil cu cele mai vestite școli ale filmului mondial.

Premiul „Ion Cantacuzino” pentru opera jurnalistică revine lui Angelo Mitchievici, cronicarul *en titre* al revistei „**România literară**”, comentator aplicat și aplecat, în egală măsură, asupra valorilor și nonvalorilor din cinematografia românească și cea străină.

Diploma de merit pentru debut în filmul românesc revine pe merit regizorului George Dorobanțu, autorul filmul „**Elevator**”, realizat cu o superminimă bugetare, de circa 500 de dolari, film premiat pe multe meridiane și care a atras atenția juriului UCIN doar la categoria montaj. Regizorul demonstrează cu acest film nu doar maturitatea unui cineast format, ci și o profundă știință a psihologiei personajelor, cărora le evocă secvențele de mare rezonanță tragică. George Dorobanțu este un posibil cineast de mare viitor, dacă nu-l vor ocoli finanțările Centrului Național al Cinematografiei, dar și valurile inspirației în alegerea subiectelor următoarelor producții.

Diploma pentru cel mai bun distribuitor revine experimentatei firme Media PRO Distribution, care a lansat și a sprijinit anul trecut cel mai bun film european - „**L-am servit pe regele Angliei**”, regia fiind semnată de inegalabilul Jiri Menzel, primul cineast european care a câștigat Premiul Oscar pentru cel mai bun film străin. Vă mai amintiți de „**Trenuri strict supravegheate**”...

În fine, Diploma pentru manageriat revine lui Constantin Fugașin, care cu Agenția Champions a organizat multe spectaculoase evenimente cinematografice, dar care este și o gazdă perfectă pentru filmul eseu sau experimental, pentru filmul debutanților din cinematografia românească - și cazul „**Elevator**”, semnat de George Dorobanțu, este doar unul dintre multe - în eleganta locație „**Tinerimea Română**”, unde în fiecare week-end își dă întâlnire un avizat public de film.

Și acum câteva cuvinte despre cea mai spectaculoasă premieră a săptămânii trecute - „**Star Trek, un nou început**”. Regizat de J.J. Abrams, filmul este, după o superficială numărătoare, al 11-lea dintr-o serie ce ține de peste patru decenii, adunând sute de milioane de cinefili din întreaga lume în fața marilor sau micilor ecrane. Ne aflăm dincolo de ultimele frontiere ale spațiului, când nava stelară USS Kelvin este atacată de Nero cel rău, interpretat de Eric Bana.

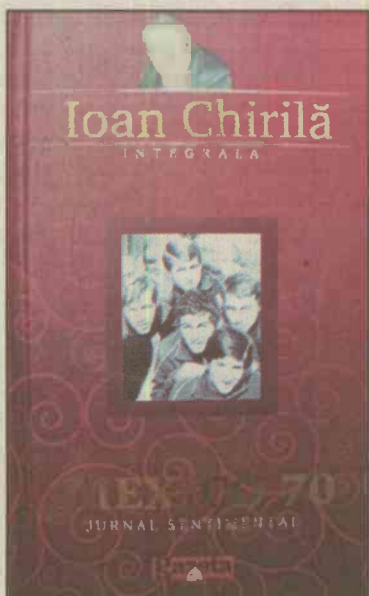
Tinerii Kirk și Spock au ceva de împărțit în cursul studiilor, dar până la urmă vor face o echipă bine rodată pentru a câștiga competiția în care se află nava „**Enterprise**”, din al cărei echipaj nu lipsesc Scotty, Sulu și Chekov, personaje bine cunoscute de fanii seriei cult. De altfel, și actorul Leonard Nimoy, în rolul unui Spock mai în vârstă, dar mereu capabil de fapte mari, rămâne o apariție demnă de interesul celor care urmăresc aventurile flotei spațiale. Și încă o surpriză pentru cei mai înfocați fani - acest film va avea rapid o continuare, indiferent de succesul seriei cu numărul 11. Un exemplu de longevitate într-un gen care nu mai este doar un preferat al tinerilor. <<

Uraniu în șuvițe și directa de dreapta a nopții

HORIA GÂRBEA

IOAN CHIRILĂ, Mexico '70 - jurnal sentimental, Gazeta Sporturilor, publicistică

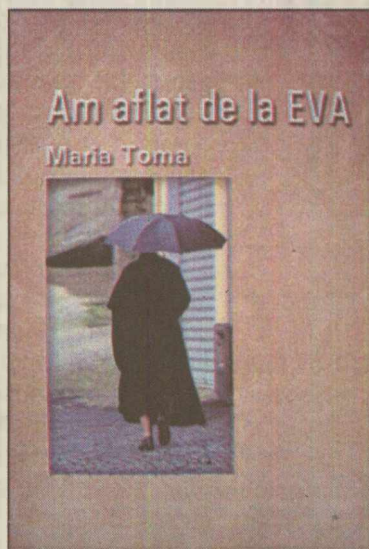
Pe bună dreptate, Ioan Chirilă a fost membru al Uniunii Scriitorilor. Cărțile sale depășesc comentariul fenomenului sportiv la care se referă. Depășirea este și în sensul hiperbolizării acestui fenomen. Un șut al lui Pelé care trece puțin peste poartă este descris pe o pagină întreagă, amplificat, agrementat cu diferite elemente psihologice și culturale. În Mexic, în 1970, echipa României, plecată fără șanse, a reușit totuși două puncte și două înfrângeri la limită cu campioana mondială, Anglia, și cu echipa care va deveni campioană, Brazilia. Ioan Chirilă face din acest eveniment o *Iliadă* cu *Odisee* cu tot. Primul gol marcat de echipa noastră prin Neagu este un întreg cânt homeric, trecerea lui printre fundași și duelul de o secundă cu portarul advers e lupta lui Ahile cu Hector. Talentul lui Ioan Chirilă și capacitatea lui de a prinde invizibilul îl fac un martor creditabil, deși la limită totul poate fi o ficțiune. Cine își mai amintește și cum poate fi reconstituită, chiar după o casetă video, lupta

privirilor dintre Dumitrache și același portar ceh înainte de un penalty? Și cum a putut vedea Ioan Chirilă de la masa presei acest joc al otheadelor celor doi? Totuși, îl credem pe cronicar și ne dăm seama că istoria e o ficțiune povestită cu talent. Ioan Chirilă mitizează fotbalul, dar o face în mod inteligent și constructiv. Altminteri, a transfera către unsprezece indivizi îmbrăcați în tricouri identice toate orgoliile naționale, mândria unui popor și chiar psihologia lui e o aberație. Faptul devine tolerabil numai în limitele artei și fără îndoială că Ioan Chirilă a fost un artist, acționat cu mijloacele unei retorici care ține de domeniul literar și nu de o descriere funcțională a evenimentului numit Cupa Mondială. Devine indiferent dacă lectorului îi place sau nu fotbalul, dacă știe cine a fost Florea Dumitrache și care este semnificația cuvântului *off-side*. Epicul, liricul, stilul relatării sînt ale unei opere literare. Pe scurt, îmi voi procura toată seria romanelor (de aventuri) ale lui Ioan Chirilă.

MARIA TOMA, Am aflat de la Eva, Editura Nouă, poezie

Pe poeta Maria Toma am văzut-o evoluind de la condiția de amatoare, iubitoare de poezie, autoare de versificații corecte la aceea de poetă autentică, dedicată scrisului său și cu o conștiință artistică tot mai evoluată. Acest lucru s-a petrecut într-un interval destul de scurt și la o vîrstă a autoarei suficient de matură ca să mă uimească oarecum. Cine a spus că o credință adevărată poate muta și munții a avut încă o dată dreptate. Drumul poetic al Mariei Toma a fost presărat parcă dinadins cu dificultăți și adversități: un debut tîrziu și într-o perioadă de neatenție asupra poeziei, o profesiune acaparantă, cea medicală, care i-a interzis aproape autoarei un contact real cu lumea literară, ceea ce, din păcate, cîntărește greu în afirmarea unei vocații. La aceasta s-au adăugat, din aceleași motive, lipsa orientării în domeniul editorial și apelul la soluții ne semnificative. Maria Toma a învins aceste greutăți cu tenacitate, cu seninătate și cu o mare credință în destinul ei de poetă. Numai pentru această

eliberează parcă definitiv de condiția ei de aspirantă și sosește în poezia veritabilă cu un volum în care a lăsat deoparte mai toate stîngăciile începutului.

Dar nu întîmplarea a adus-o pe Maria Toma aici, ci numai dorința ei incandescentă și plăcerea de a comunica prin scris cu ceilalți. Nu este întîmplător că un spațiu recurent al acestei poezii oarecum mistice este *gara*. Iubesc gările!, declară poeta, așa cum, cîndva, o altă poetă, nu lipsită de influență asupra textelor Mariei Toma, spunea că iubește ploile. Încă mai mult decât ploile, gările sînt generatoare de anxietate. Dar Maria Toma își iubește și își cultivă anxietățile pentru că le vede un prilej de încercare în lupta spre perfecțiune. Ea nu vrea să domine o neliniște sau o nostalgie, ci să o anexeze și să o locuiască pentru a o înțelege. Goana spre hazard, incertitudinea terifiantă se pot domina, afirmă poezia Mariei Toma, prin credință, chiar la modul mistic, mai general - prin încredere într-o ordine a lumii care îl va ocroti pe cel rătăcit. *Dar*

amintirea unor semne /dăinuie și-acum /pe-un geam de ecograf, ne asigură autoarea și, așa cum știm, pe ecranul calculatoarelor dăinuie, după o îndelungată folosire, conturul imaginilor pe care s-a stăruit.

Poezia Mariei Toma este o confesiune directă și indirectă despre stăruință și încredere, despre felul în care se atinge un vis. Nu vom găsi la ea măștile și tehnicile recente, ci o simplă și de aceea emoționantă confesiune despre cum se poate construi un mod de a exista pe un teren al iluziei. Fragilitatea asumată a acestei clădiri ne face să reflectăm dacă nu cumva tocmai beția riscului este palpitul real al poeziei.

MONICA MUREȘANU
Femeie la poarta raiului de sticlă
Editura Nouă, poezie

După moartea lirismului, nu ne-a mai rămas nimic memorabil de făcut decît renașterea lui. Monica Mureșanu alege o cale de mijloc între a proclama finalul poeziei moderniste canonice, orifice, vizionare și reintroducerea ei pe ușa din spate, ba chiar prin ea, asemenea unei fantome care trece fără a se încurca în obstacole solide. Monica Mureșanu cultivă colocvialitatea și ironia, dar le așază pe un fond de seriozitate și, uneori, chiar de candoare. Cînd poeta mi-a făcut onoarea să mă consulte asupra ilustrației de pe copertă, nu am găsit ceva mai potrivit decît o barcă așezată pe un țărniș pietros, bucurîndu-se parcă de privilegiul marină cu mult înainte de momentul pornirii pe mediul lichid. Mi s-a părut o metaforă străvezie pentru felul în care textele sale elaborează scenariu proiectiv, cu variante, cu continuări și finaluri deschise, făcînd din artă o continuă anticipare a unei stări visate în cele mai mici amănunte: *Desigur, o să îmbătrînesc/ și atunci rolul nu se mai potrivește/iar prințul va lua măsuri/de maximă securitate/vor fi vremuri grele și ne vom contrazice/(...).* *Deocamdată sunt unsă cu toate aliflile/ m-am miruit, ca o salată mi-s./ Dar prințul întîrzie, el stă peste program la război/sau la vreun turnir... sau Se făcea că împlinisem cincizecișipatru/de ani și nu primisem cadou decît o oglindă./Fericită și tristă, ezitam, între acceptarea/reflexivă și resemnarea activă:/în fond, marele secret ale timpului este oglinda /ce-i arată fiecăruia după cum îi este datul.* Mereu oscilînd între colocvialitate ironică și lirism emoționant, Monica Mureșanu scrie un singur poem lung și sinusoidal ca un bioritm, apropiindu-se și distanțîndu-se voit de sine. Originalitatea ei merită descoperită.

STELIAN FILIP
Galaxia ochilor noștri
Editura Eminescu, poezie

La 85 de ani, Stelian Filip are jovialitatea unui debutant. Faptul că a scris multe versuri pentru copii, debutînd în anul nașterii mele, 1962, cu volumul *Azi pitic, mîline voinic*, a marcat scrisul său în chip iremediabil. Față de cei care au crescut din pitici voinici, Stelian Filip a rămas într-o parte a operei sale la condiția de pitic. Dacă nu cumva a regăsit-o la senectute. Astfel, el nu se sfiește să scrie versuri precum: *Între inimă și craniu/ E șuviță de uraniu/ care poate să răstoarne/ Munți de gînduri și de carne.* Uraniu livrat în șuvițe o fi excelent pentru bombele atomice care pot răsturna multe! Viziunile belicoase se extind și asupra nopții care aplică o directă în ochiul poetului și apoi îi devastează gospodăria: *Ai plecat și noaptea mi-a strivit arcada/ Apăsînd ca plumbul casa și ograda.* Deși folosește metale grele, plumb și uraniu, poezia lui Stelian Filip e ușorică precum proverbiala pană în vînt. În ea, liliacul rîde sub fereastră, ciuta aleargă „cu vîntu-n buza nării”. Aceste versuri cu greutatea unor mingi de ping-pong sînt catapultate de poet în toate direcțiile și probabil țin loc și de antioxidant. Îți dorim prosperă longevitate și să ne distrăm la fel de bine și la centenar. Visele „rotunde” sînt în schimb „tîrnuite”, iar zarea e „chilugă”. În scrisul lui Stelian Filip orice asociere e posibilă, așa că nimic nu mai aduce surprize!

Epigrame cu și despre femei
Editura Grafite, antologie de
Rodica Hanu Pavel și Gh. Zarafu

De la o întîlnire a Secției de literatură pentru tineret nu se poate pleca fără o nouă carte realizată de Gheorghe Zarafu. La cea mai recentă, am primit o antologie de epigrame cu și despre femei, ceea ce se abate de la profilul recenziilor de mai sus. Cartea merită însă o consemnare pentru efortul entuziaștilor realizatori, dar și pentru calitatea unor poante. Generoși din fire, autorii au selectat vreo 500 de catrene și nu toate puteau fi geniale. Așa încît, pe lîngă umorul unora, ne putem delecta și cu hazul involuntar al altora. În orice caz, longevitatea acestui gen la noi este unul dintre misterele de care, din păcate, niciun critic literar nu s-a apropiat spre a-l desluși măcar parțial. N-o voi face nici eu, mulțumindu-mă să felicit făuritorii volumului și să vă dau cîteva mostre din ambele capete ale clasamentului. Partea de sus: *La pediatru: După ce-a fost consultat/ Nu se lasă înfășătat,/ Și tot țipă păpușica:/ „Să se-mbrace-nții mămica!” (Mihai Danielescu).* - *Dacă-mi vii iar beat acas/ Plec la mama și te las!/ Dînsul pare-a se trezi:/ - Dragă, nu mă ispit!* (Nicolae Nicolae). *Privind-o, gîngășă la geam,/ Cîndva, de dragul ei muream./ Azi, la volan, cînd o privesc/ N-ascund că vreau să mai trăiesc (Eugen Albu).* Și zona lanternei: *De e maxi sau e mini,/ Fusta nu e o perdea,/ Deci, remarcă masculinii, (sic!)/ Tot descoperă ceva.* Pe lîngă unele epigrame reușite, sînt și destule absurdități și crime împotriva limbii, precum cea de mai sus.

NOCTURNE

Sâmbre și gachi

STELIAN TĂBĂRAȘ

pare rău că trebuie să-i dezamăgim pe protocroniști, ci vine de la cuvântul „simbrie” și e de origine mai degrabă sârbească sau slovacă.

În finalul unei balade introduse romantic la motivul „Ciobanul care și-a pierdut oile” întâlnim într-un final tragic o „măicuță bătrână” care se roagă „să-i

vină sâmbra acasă”. Ce se întâmplase în acest caz? Dintre cei trei frați, repartizați în munți diferiți, la stâne diferite, cel mic a fost „călcat de străini” (în alte variante de „priebegi”), care l-au jefuit și l-au legat de „furchița stâni” (amănunt prețios pentru datarea baladei: stâna piramidală cu furchiță nu se mai întâl-

nește în arcul carpatic de sute de ani). Ciobănașul-sâmbra îi roagă pe bandiți să-l lase să mai cânte o dată la buciom, cu un singur braț, măcar. Este lăsat, hoții neștiind că buciomul nu e folosit ca instrument muzical, ci ca un telegraf *avant la lettre*. Ce a comunicat ciobănașul? Păi, tocmai pățania lui, situația extremă în care se afla. („Tri, huri, huratu’/ o vinit străinii/ mi-o furat și câinii/ oile furatu’ pe min’ m-au legatu’, määää”). Mesajul e auzit și înțeles de frații mai mari și aceștia vin degrabă „coborând din munți/ tot pe cai mărunți”. Își eliberează fratele, recuperează turma, ucid atacanții. Iată un motiv apolinic de transmitere muzicală a unui mesaj direct, cifrat.

Aceste sărbători populare au un rost, ele trebuie lăsate să se desfășoare după tradiție – nemodificate de „pricepători”, ca în cazul sărbătorii de pe muntele Găina, unde moșii au fost dați la o parte, devenind doar public pentru formații aduse de la oraș și consumatori de bere străină sau ai altor mărfuri importate.

Nu mă mir că politicienii invitați la asemenea sărbători tradiționale – unde ei vin pentru a fi văzuți, căci, după cum s-a constatat, nu știu la ce se duc – nu au consilieri care să le explice despre ce e vorba. Dar mă minunez de condeierii care au umplut pagini de speculații, crezând că sâmbra e doar numele unei cabane de pe dealul Huta Certeze sau că acest cuvânt înseamnă „măsuriiș” (glosând deci despre „măsuriișul candidaților”) sau care, pur și simplu, au ignorat orice semnificație, cel mult metaforizând lupta „berbecilor electorali” și „incertezele de la Cotroceni”. Ei, nici chiar așa! Nu chiar orice se cheamă joc de cuvinte.

Multă lume n-ar fi auzit, fără vâlva vizitelor unor politicieni, nici despre „sâmbre”, nici despre „gachi”, nici despre „satul de ciobani” Certeze. O vâlva la marginea kitsch-ului, care a făcut loc unor afirmații de-a dreptul aberante. Sâmbra nu e un substantiv feminin, ci masculin, format după același tipar după care s-a format și cuvântul „slugă”. Gachii - pantalonii-fustane care seamănă atât de bine ca formă cu cei purtați în Scoția - nu sunt nicidecum „moștenire dacică” (informație răspândită de strigătura fabricată de vreun analfabet director de cămin cultural: „Cu cămeșă și cu gachi/ moștenire de la daci”), ci au apărut la noi o dată cu locuitorii unor sate slovace - colonizați, se pare, în timpul Mariei Theresia („Da, dar trebuie să recunoașteți că are o rezonanță istorică”, a ripostat un redactor căruia i-am atras odată atenția asupra acestei erori). Cât despre „satul de ciobani” – așa ceva nu există nicăieri; cel mult un sat cu multe oi îngrijite de ciobani profesioniști, care pleacă în munți cu turmele, urmând ca toamna, la „răvășit”, aceștia să dea stăpânilor adevărați o cantitate de urdă sau de brânză.

Ce este deci sâmbra? Acești ciobani, cărora le rămâne și lor o cantitate din produs, trebuie să facă un legământ, urmare a unui muls supravegheat de întreaga comunitate, întrucât nu toate oile sunt la fel de bune de lapte; obiceiul se ține după separarea mieilor și i s-a dat caracter de sărbătoare, ca peste tot unde se adună multă lume. În ultimele secole, mai ales după introducerea greco-catolicismului, a fost adăugată și o sfințire a turmelor, care sunt trecute pe sub busuiocul cu aghesă („Apără și păzește, Doamne!”). Ciobanii, sau mai bine zis păcurarii, de la latinescul *pecuria* – turmă, bani, care se vor ocupa de aceste oi peste vară se numesc sâmbre. Nici sâmbra nu e un cuvânt dacic, îmi

E de-a dreptul amuzant cum televiziunile, urmând o ancestrală pornire a paternității, vor să-și aroge drepturi și legături puternice de sânge cu un eveniment sau cu o întâmplare esențială. Dincolo de un biet sentiment de proprietate, e o mândrie care te face să te simți mai important și, deci, mai om. Televiziunile comerciale, instalate comod la masa lucrurilor notabile, ronțăie de mult bucatele fiilor adoptivi. Dacă vara e pe Prima, toamna ori Crăciunul se petrec pe Antenă sau invers, pentru Paște se licitează, iar 1 decembrie e mai puțin sărbătoare națională și infinit mai mult ziua PRO TV.

Televiziunea națională – cum o știm –, cam pe la coadă, vine ultima la împărțea și prinde greu câte un oscior. Mai puțin înzestrată cu spirit practic, TVR ori are câte o idee bună și marketing zero, ori are o idee banală și o promovare așijderea. În cazul de față, al emisiunii „Campanie 1989”, bifăm punctul unu, adică postul public vrea să ia cea mai mare felie – Revoluția decembristă – și să o adopte pe post de fiică numai bună de măritat, cu tot cu zestre. Din nefericire, nu prea știe s-o scoată pe la baluri și serate, așa că fata noastră, cel puțin până la sfârșitul anului, când își serbează aniversarea, e văzută în fiecă zi de toată lumea și necurtată de nimeni. Căci ideea de a difuza zilnic aproape, la diferite ore, câte un sfert de ceas de înregistrări unicate din timpul Revoluției, este admirabilă, dar lamentabil promovată. Adică face parte din categoria pentru toată lumea, deci pentru nimeni. Tinerii, care se miră că înainte de 1989 nu erau sticle de plastic și care știu doar câte ceva din auzite despre Ceaușescu, nu vor înțelege nimic și nu-i va atrage o filmare neregizată cu un grup de oameni înfiorați de momentul trăit, care fac apeluri către țară în fața camerei din Studioul 4. Ceilalți (teoretic) au participat la evenimente și a le invoca memoria afectivă așa, de dragul

TV PLANET

1989. No comment.
O campanie TVR

ANA-MARIA NISTOR

vremurilor de altădată, mi se pare o întreprindere netrebuincioasă. Și totuși...

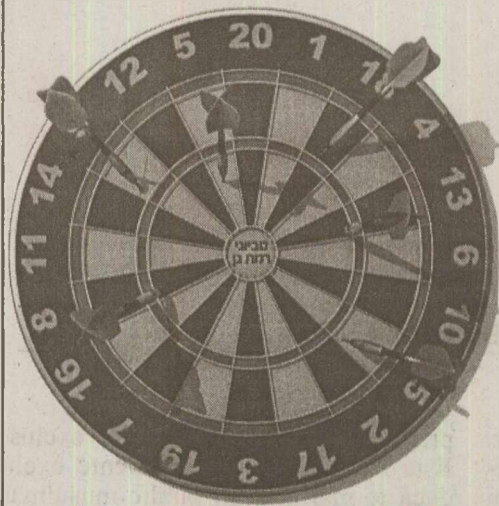
Dacă faceți un mic experiment și așezați în fața ecranului, la această emisiune, de pildă, persoane care la Revoluție aveau 6, 18, 24, 35 sau 43 de ani, o să observați următoarele: fiecare dintre subiecți, fără excepție, are revoluția sa care este, în mod obligatoriu, spectaculoasă; toți au un scenariu propriu despre ceea ce a fost și, mai ales, de ce; orice om, odată ce a participat, devine martor, adică înzestrat cu una dintre caracteristicile: important, esențial, de neînlocuit sau, măcar, unic prin prezență. Fără el ar fi fost Revoluție, desigur, dar parcă mai săracă, mai altfel. La acestea se adaugă empatia care, odată invocată, readuce în conștiință și, analog, în poveste, unicitatea unei trăiri: „Ți-aduci aminte, spune câte unul, cum eram toți fericiți, frați, cum lăcrimam și ne îmbrățișam pe stradă? Așa ceva simți o dată-n viață”. În fine, dacă ar fi să ducem la bun sfârșit experimentul și să adunăm mărturiile unor privitori ai „Campaniei 1989”, ar suna cam așa: răpăieli de arme, în pauze de tragere Lambada pe repeat în unitățile militare, azi în Timișoara, mâine-n toată țara, vuietul

atât de lung al mulțimii, armata e cu noi, se-mpart portocale și ulei, Brateș, Nicolaescu, Brucan, băieții de la CS, Ole, ole, o bătrânică dă flori unui soldat, copiii născuți acum să se cheme Victor sau Victoria, Milea a fost ucis?, scutieri, TAB-uri, teroriști peste tot, apărați granițele, nu trageți, sunt copii în autobuz!, pentru morții de la Timișoara – cinci minute în genunchi! Vom afla adevărul peste 20 de ani, zăpadă lină de Crăciun, globuri tricolore în brad, o să avem pașaport și o să plecăm în Germania, Ceaușescu nu mai e, suntem liberi, se dau banane, sunt 2 milioane de români în București, 1 milion să fie acum la televiziune, 60.000 de morți, bem Brifcor, trasoare, tiruri aiuristice de trasoare, Proclamația Frontului Democrat, punctul 11 citit în balcon, ascultați un comunicat important către țară, de Crăciun ne-am luat rația de libertate.

Dar asta e doar emoție, frânturi de memorie afectivă, transformată rareori în experiență. Restul e teorie, adică mărturii convertite în analiză seacă, așa cum găsim prin cărțile despre Revoluția văzută din stradă, dinăuntru, în direct și fi reluate.

Conform rapoartelor oficiale, Revoluția a învins. Poporul român a trecut la democrație. În urma evenimentelor din decembrie 1989 au fost înregistrați 1.142 de morți, 3.138 de răniți și 760 de reținuți. A fost sau n-a fost revoluție? La această întrebare oamenii de știință, martorii, analiștii, politologii încă se străduiesc să răspundă. Absolut toți sunt de acord că ar fi trebuit bifat, după 20 de ani, unul dintre următoarele 4 puncte: a. revoltă spontană; b. revoluție ulterioară confiscată; c. o lovitură de stat pusă la cale de o structură anticeaușistă; d. o lovitură de stat pusă la cale de o structură anticeaușistă sprijinită de una din străinătate. Până atunci, să urmărim în reluare imagini pe care scrie mare, cu roșu, **No comment**.

DOMNUL STELIAN RĂMÂNE DE LEMN-TĂNASE

Incredibil, dar adevărat: încă există oameni care mai și citesc publicațiile la care colaborează statornic. Uneori, pocinogul li se întâmplă inclusiv celor care dețin rubrici permanente în revistele noastre de cultură. Dacă s-ar fi numărat printre ei, domnul Sever Voinescu putea evita cu ușurință să reproducă săptămâna trecută în pagina 5 din **Dilema veche** parabola aceea în formă de banc cu criza pe care o povestise pe larg și cu mai mult har în urmă cu vreo două numere domnul Vintilă Mihăilescu pe pagina 7 a aceleiași reviste. Desigur, Voltaire avea dreptate: *les grands esprits se rencontrent*, dar o pot face și pe coridoarele redacției la o țigară, ca băieții, nu neapărat în coloanele foii. Dacă întâlnirea nu s-a produs este fie pentru că Vintilă Mihăilescu umblă cam mult **hal-hui.ro** (așa se cheamă rubrica d-sale...), fie pentru că Sever Voinescu circulă în ultima vreme pe **axa dus-întors** (idem) pe trasee ceva mai parlamentare; din această dilemă (veche) nu puteți ieși... Am zis! ● Au inflammat rău opinia publică autohtonă cele două erori strecurate (intenționat?, din motive de gură

casă?) în fragmentul din **Triumful talentului...** de I. L. Caragiale care a făcut obiectul subiectului unic la testul de limba română pentru clasa a VIII-a. Culmea e că ministeriala reciprocă substituie a domnilor Niță Ghișescu și Ghiță Nișescu se soldează cu rezultate literare absolut surprinzătoare: textul dobândește o logică perfectă, în schimb nu mai are nici un haz! Morala (din ciclul: Să tragem spuza pe turta noastră!): dacă **Dicționarul subiectiv al personajelor lui I. L. Caragiale** apărea cu o săptămână mai devreme scăpau și bieții copii de nenorocire, și cei doi inspectori din M.E.C.I. de demitere!... ● „...Stelian Tănase n-are nici în clin nici în mână cu meseria de moderator de televiziune”, scrie Cezar-Paul Bădescu în cel mai recent număr din **Dilema veche**. Am spus-o și noi în câteva rânduri, au mai spus-o și alții. Ei, și la ce ne-a folosit?! Domnul Stelian rămâne tot de lemn-Tănase... ● **Jurnalul Național** pune și el un umăr tovărășesc la edificarea operei de reabilitare națională a imaginii Mihaelei Rădulescu, suav mototolită în urma unor recente evenimente cu damf matrimonial intens mediatizate. În acest scop nobil, cotidianul JeNe îi oferă adăpost creștinesc în paginile sale generoase infatigabilei dive. Titlul rubricii cu care este cadourisită noua aspiranță la grațiile muzei gazetăriei e de pus pe rană, nu alta: **De pus pe gând** (?!). Cât despre modul în care prestează în scris Mihaela Rădulescu mare lucru nu e de zis: *ex nihilo nihil*... O nedumerire: oare **Jurnalul Național** nu-i ajungeau articolele trase

de păr și în relații de vagă concordanță cu gramatica semnate de Florin Condu-rășeanu (și el, la rândul-i, cu pe cât de frecvente, pe atât de deprimante apariții prin emisiunile TV ale nu știu cărei **Antene**)? Eu înțeleg ideea de solidaritate de trust și de sentimente umanitare, dar parcă prețul e cam becalian. Adică pipe-rat... ● Sincer, frust, dezinhibat și cu tăria opiniilor lui de admirabilă rezonabilitate – așa se înfățișează cititorilor în interviul din **Tribuna** unul dintre cei mai în vogă tineri prozatori români, Filip

Florian, autorul romanului de mare succes **Zilele regelui**. Și cum de la zilele regelui la sportul-rege nu e decât un pas mic pentru om, F.F. îl face cu o candoare dezarmantă. Întrebat dacă este „fanul vre-unui scriitor român sau străin”, el răspunde fără milă: „Așa cum am o pasiune uriașă pentru Dinamo, am pasiuni uriașe și în literatură”. Exemplificările care urmează – clasicii ruși, Saramago, Marquez, Dino Buzzati... – acreditează, totuși, în Filip Florian un tip de gust (*ibus non disputandum*). (**Critias**)

Anunț important:

2% pentru LUCEAFĂRUL DE DIMINEAȚĂ!

Cei interesați să sprijine cultura română pot transfera, potrivit legii, un procent de 2% din impozitul pe venitul global aferent veniturilor obținute în anul 2008 organizațiilor non-profit, prin completarea unor declarații ce se pot obține de la Administrația financiară sau de pe internet, la adresa: <http://www.doilasută.ro> (secțiunea „Resurse”).

În cazul în care persoanele fizice obțin venituri doar din salarii, trebuie completată **Declarația 230**.

În cazul în care persoanele fizice obțin venituri din salarii și din alte surse (de ex.: venituri din cedarea folosinței bunurilor, venituri din drepturi de proprietate intelectuală etc.), se va completa **Declarația 200**.

Cei care vor să fie alături de noi și optează să vireze acest procent Asociației „Luceafărul de dimineață” (Cod de identificare fiscală 25110670, Cont bancar: RO29BRDE445SV36784884450 – BRD, Sucursala Victoria, București), o pot face până la data de 15 mai 2009 prin poștă sau la sediul Administrației financiare de care aparțin. Mulțumim anticipat.

Hai să ne aflăm în treabă!

GELU NEGREA

Există oameni născuți pentru a ilustra ideea de încurcă-lume. Ocupația de bază, rostul și menirea lor pe acest pământ care-i suportă cu o îngăduință condamnabilă este să se afle-n treabă. Într-a altora, de cele mai multe ori. Treabă cu care, de altfel, n-au nici o legătură reală, pe care o mimează doar sau – și mai rău – o schimonosesc, o aruncă în ridicol. Tot ce iese din mâna lor boantă poartă pecetea crăpată a superficialității gomoase și parodiei jalnice. Din mâna, din capul sau din picioarele lor – mai cu seamă de aici. Și nu numai pentru că ipochimenii fac totul cu picioarele, ci și fiindcă, bătându-și joc de orice ating, mai sunt și plătiți regește pentru posesia ilegală de membre inferioare.

Ați înțeles, desigur, că supăratele rânduri de mai sus îi vizează pe acei băieți infatuați pe care, din neatenție, în conversația curentă obișnuim să-i numim fotbaliști (*honni soit qui mal y pense*...). Indolenți, primitivi, incompetenți, fără talent, fără morală și fără prințip, ei simulează mereu modele stimabile, se află-n treabă șmecherește și fraudulos și păcălesc cu aplomb fotbalul. E adevărat că, în egală măsură, îi păcălesc și pe fraierii de suporteri, însă de asta nu se fac vinovați ei, ci noi care nu ne-nvățăm odată minte și-o ținem proasta ca Ivan cu fluiera cu microbismul nostru deșănțat, mălăieț și desuet.

M-am uitat și eu ca orice român, ca orice fiu al țării sale la meciul Steaua-Dinamo – derbiul derbiurilor, *il clasico* al fotbalului românesc, punctul culminant al stagiunii competiționale interne etc., etc. și ce mi-au văzut ochelarii?! O însăilătură morfeică și sulfuroasă care, în campionatul județean, ar fi fost salutată copios cu huiduieli și fluierături indignate, la finalul căreia

spectatorii și-ar fi cerut înapoi banii pe bilete (plus dobânda aferentă), iar „combatanții” ar fi fost alergați cu entuziasm prin holdele mănoase care înconjoară terenul arabil al localității. O echipă gazdă lipsită de convingere și de idei constructive s-a făcut că atacă o echipă vizitatoare prevăzută cu o singură idee, jerpelită, dar fixă: să nu primească gol. Din această înfruntare titanică a rezultat întruchiparea fotbalistică a mediocrității cu ștaif, a anostului și plictisului cataleptice, în care fiecare formație a marcat câte o dată (nimic de zis: în poarta proprie, dar ce mai contează...) și a consumat restul de 92 de minute în scopul patriotic al creșterii indicelui de sănătate al populației privitoare (somnul e sănătos și reconfortant, după cum atestă studiile de specialitate).

Hai să concedem că Steaua traversează pe roșu și albastru o criză de creștere negativă și că, până una-alta, sub conducerea înțeleaptă a lui Becali și Lăcătuș, a ajuns o formație de pluton de pifani neinstruiți. Mă rog, asta e: de unde nu se găsește, nici Dumnezeuul legionaroid al lui Gigi nu cere. Dar, boieri dumneavoastră și cinstite (scuzați cuvântul) fețe ale F.R.F., ăilalți – adversarii, preopinienții, dușmanii de moarte, câinii roșii, dinamoviștii, cum ar veni... – ăștia cică trag la titlu, vor să câștige campionatul și să evolueze în *Champions League*! Ei ce scuză mai au pentru pustiul care le-a invadat jocul, pârjolind totul în cale până la ultimul firicel de iarbă? Accidentații? Dar cine i-a accidentat pe Bratu, pe Lobonț, pe Pulhac, pe Papa Malik? Vă aduc eu aminte: nimeni! De pregătiți și de fotbaliști ce erau, au căzut din picioare ca bobocii loviți de filoxeră. Presiunea rezultatului? Să fim serioși: păi, dacă un meci folcloric cu Steaua și buhaiul

de proveniență locală le-a provocat dinamoviștilor vertijuri metafizice, atunci ce se va întâmpla când afla-se-vor *face to face* cu alde Messi, Cristiano Ronaldo, Drogba, Riberry și alți căpcăuni apocaliptici de calibrul lor?

Nu, zău: poate cineva să-mi explice (eventual, ajutându-se de un desen în culorile cluburilor noastre fruntașe...) ce naiba avem noi de căutat prin grupele Ligii Campionilor? (Când zic „noi”, nu mă gândesc neapărat la Dinamo, ci la oricare dintre formațiile românești cu șanse de a ateriza forțat pe-acolo). Ce legătură e între țurca mioritică pe care o cultivăm *in corpore* pe tăpșanele impotenței multilateral dezvoltate din care ne-am făcut *brand* de țară și fotbal? De ce nu-i lăsăm să se ocupe de sportul ăsta doar pe cei care au chemare și pașaport valabil? Cui, în afara doamnei ministru de resort Elena Udrea, îi folosește turismul fotbalistic extern practicat cu plecare de pe Dâmbovița și alte râuri interioare cu unicul țel al aflutului în treaba altora? Convingerea ancestrală că, niște încurcă-lume profesioniști fiind, s-ar putea – din greșală, din întâmplare sau dintr-un alt motiv la fel de solid – să-i încurcăm cine știe cum pe Manchester, Barcelona, Liverpool, Chelsea sau măcar pe Internaționala Milano este utopică, falsă, contraproductivă și contracosmică.

Dacă mi-ar cere cineva părerea în povestea asta de adormit copiii și vigilența D.N.A., eu aș propune să ne recuzăm cuvincoși de la participarea în competițiile europene și s-o (re)punem de-o Cupă Balcanică de-a noastră, din popor, împreună cu 17 Nentori Tirana (sau cum s-o fi numind acum), cu Litex Loveci, PAOK Salonic, Floriana La Valetta, Floriana Jucan și altele *ejusdem farinae*, croite, care va să zică, după chipul și asemănarea noastră fotbalistică. S-ar putea să n-o cucerim nici p-aia, dar măcar nu mai riscăm penibilul aflării-n treabă de-a Surdu (F.C. Brașov) și Mutu (Fiorentina), posibilul viitor cuplu de atacanți ai Naționalei lui Răzvan Lucescu...

După zece ani

IOAN BUDUCA

proeuropeană a referendumului polonez. În schimb, au rămas cu spaima că Biserica ar vrea să anuleze separațiunea modernă dintre Stat și Biserică. Chiar și Nicolae Malonescu (iar un spirit mai fin decât el e greu să găsești altul printre literați), lasă, în „Istoria critică a literaturii române”, să-i iasă de sub condei o fantasmatică teamă că Horia-Roman Patapievici ar putea da apă la moara fundamentalismelor teocratice cu unele din judecățile sale din „Omul recent”.

Probabil că nu avem nimic de reproșat cu adevărat unor spaime fantasmatică. Ele sînt, întotdeauna, mai puternice decît rațiunea. Reproșabile sînt, totuși, acele argumentații, cîte sînt, care încearcă să rămîna pe teritoriile rațiunii dogmatizînd-o.

Este limpede pentru cineva care a urmărit toată această dispută intelectuală dintre progresiști și conservatori că avem un dialog al surzilor. Progresiștii par a crede în teoria conspirației: „Las'că știm noi că voi, conservatorii, sînteți ipocriți cînd spuneți că vorbiți de o împărăție care n-ar fi din lumea aceasta, știm noi că nu vă interesează decît lumea aceasta”.

Dacă ar fi un pic mai instruiți din punct de vedere teologic, progresiștii ar avea motive să se înspăimînte cu bun temei, pentru că ar descoperi că acest argument al ipocriziei a fost folosit mai întîi împotriva lui Iisus de către demnitarul Templului: „El zice că vorbește de o împărăție din Ceruri, dar, în fapt, se pretinde Rege și e pornit împotriva Împăratului Romei”.

favoarea Uniunii Europene. Omul providențial care a făcut ca balanța să se încline astfel în cele din urmă cine a fost? Ioan Paul al II-lea. Mesajul lui către polonezi înaintea referendumului a mișcat societatea conașionalilor săi în direcția europeană.

Nu știa Ioan Paul al II-lea că Uniunea Europeană își pregătește un pact constituțional în care moștenirea creștină a europenității urma să nu fie recunoscută de teamă că nu cumva unele curente de opinie să nu devină partide politice teocratice? Știa, cu siguranță. Dar Papa mai știa ceva ce nici după două mii de ani nu a ajuns îndeajuns de bine la deplina sa înțelegere, anume că Biserica nu trebuie să se pună pe sine piatră în vîrfurile puterilor temporale, ci este piatră unghiulară în împărăția sufletelor.

În cei zece ani care au trecut de la vizita Papei în România, teama unora de aici, intelectualii ideii de progres social, mai exact, a mers în direcția inversă: anume că Biserica ar putea să-și dorească din nou să se pună piatră în unghiul puterilor temporale. Acești activiști ai progresismului nelimitat au ieșit la rampă cu o agresivitate pe care nu o aveau înainte de vizita Papei și au început să sancționeze inchizitorial orice mărturisire publică venind din imperiul spiritual al sufletelor. Curentul acesta s-a coagulat atunci cînd Horia-Roman Patapievici și-a luat curajul de a se mărturisi creștin și modern totodată, într-o carte polemică (aproape un manifest, de fapt). „Omul recent” era acea carte. De atunci, scena noastră intelectuală evoluează pe suprafața a două falii tectonice, care, cînd și cînd, produc seisme culturale majore.

Progresiștii europenizării noastre fără memorie creștină nu au luat act de participarea decisivă a Papei la influențarea

practice care în teorie sînt... excluse. Este exclus să fii socialmente exclus dacă te mărturisești public musulman, evreu sau ateu, dar nu este exclus să fii socialmente exclus dacă te vei mărturisi creștin.

În România încă n-am ajuns la excluderi, dar spiritul inchizitorial al excluderii din comunitatea celor acceptați a fost, iată, preluat de adversarii Inchiziției: progresiștii. Am avut, în ultima vreme, chiar manifestări de origine parlamentară (cu efecte mediatice ample) împotriva unei persoane, același Horia-Roman Patapievici, întrucît a devenit un reprezentant cultural oficial al țării. Cum e posibil ca țara să fie reprezentată de cineva care se mărturisește fără jenă creștin, și anume unul care scrie manifeste?! – iată nodul gordian din mintea progresiștilor.

Încît aș zice că la zece ani de la vizita Papei în România, răsunătoare sînt doar efectele politice (pseudo-politice, de fapt) ale vizitei. Uităm (nu știm) rolul decisiv al acestei vizite întru acceptarea noastră în NATO și UE, dar amplificăm fantasmatic temerile că Biserica ar lucra împotriva modernității și împotriva europenizării noastre.

Aceasta este imaginea lăsată în urmă de curentele mediatizate din societate. Elitele, nemediatizate cum sînt, își văd de treaba și de lașitatea lor. A lor este vina că au lăsat să se lățească această imagine. A lor este vina că nu conștientizează cît de grav ar putea fi, la o adică, să trecem de la spiritul excluderilor retorice la practica unor excluderi în... carne și oase.

Într-un fel care ține de modernitate în mod esențial, avem, totuși, o lecție majoră în conflictul acesta (nu prea conștientizat la nivelul major al semnificațiilor sale): cît de dramatic a devenit, azi, să fii creștin integral – iată lecția. A devenit, azi, la fel de dramatic să-ți mărturisești credința în public și în raționamentele judecăților tale precît va fi fost în primele secole ale creștinătății. Martirajul de atunci este înlocuit, azi, de excluderi

Și, iată, toată tevatura vine doar din faptul că nimeni nu vrea să se bată pentru a explica un biet paradox: Ioan Paul al II-lea nu a vizitat pămîntul românesc, ci sufletele creștinilor de pe acest pămînt. De două mii de ani, acest paradox face istorie, deși e făcut să facă altceva: istoria mîntuirii. Mîntea noastră este mult mai îndărătnică decît aceea a măgarilor.

«

Acest număr este ilustrat cu fotografii din Arhiva Arhiepiscopiei Romano-Catolice București

Acum zece ani, Papa Ioan Paul al II-lea vizita România. Era prima călătorie oficială pe pămînt ortodox a unui Papă după Marea Schismă. Roadele bisericesti ale acestui eveniment nu par a fi răsunătoare – după zece ani. Nu par a fi răsunătoare, pentru că citim aparențele într-o grilă mai degrabă politică decît ecleziastică. Bisericile au alte ritmuri temporale decît viața statelor.

Precedentul acestei vizite își va arăta roadele bisericesti în generația matură a celor care, acum zece ani, erau cei mai săraci cu duhul: cei care, în 1999, erau copii, învăluți de duhul unei inocențe pe care noi, adulții, începem să o pierdem o dată cu alfabetizarea noastră politică.

În grila politică, dacă citim aparențele evenimentului din 1999, ele au ascuns o semnificație care nici azi nu e conștientizată prea clar. E vorba de primirea noastră în NATO. Nu era de ajuns să fi fost aliați ai acestei organizații militare în războiul dus împotriva Belgradului. Opinia publică din Statele Unite ale Americii avea nevoie de un argument și mai puternic pentru a ne accepta ca aliați de jure. Vizita Papei a fost acest argument. Cei care au construit, la vîrf, diplomația evenimentului din 1999 au știut în clar că semnificația extrabisericască a călătoriei lui Ioan Paul al II-lea pe pămînt românesc juca un rol decisiv în dorința strategică a NATO de a se extinde pînă la granița estică a ceea ce urma să fie Uniunea Europeană după următoarea ei extindere. Vizita Papei – NATO – UE. Acest triumf de evenimente majore succesive din viața statului românesc postcomunist nu putea fi construit decît în succesiunea aceasta.

Știm, azi, că în Polonia, cu ocazia referendumului național pentru intrarea țării în structurile UE, balanța nu înclina în